

Sygn. akt VIA Ca 78/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA – Ewa Zalewska

Sędzia SA – Urszula Wiercińska (spr.)

Sędzia SO (del.) – Mirosława Kamińska

Protokolant: sekr. sąd. Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa R. G.

przeciwko (...) S.A. w W.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną oraz o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 25 września 2012 r., sygn. akt XX GC 38/11

uchyla zaskarżony wyrok w punktach: pierwszym, drugim oraz piątym i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 78/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 stycznia 2010 r. R. G. wniósł o uznanie umowy sprzedaży nieruchomości położonych w L. zawartej w dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) S.A. w likwidacji w L. (dalej „(...) S.A.”) a (...) S.A. w W. za bezskuteczną względem powoda. Powód wskazał, iż ww. umowa uniemożliwiła zaspokojenie jego roszczenia wobec (...) S.A. ustalonego w toczącym się wobec Spółki postępowaniu upadłościowym. W przypadku uznania ww. umowy za bezskuteczną, powód wniósł o zasądzenie od pozwanej kwoty 217.486,40 zł oraz odsetek ustawowych od kwoty 195.000 zł od dnia 20 marca 2003 r. do dnia zapłaty. Powód wniósł ponadto o zasądzenie kosztów procesu.

Pozwana (...) S.A. w W. wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Powód w toku postępowania modyfikował żądania pozwu. Ostatecznie częściowo ograniczył powództwo domagając się, oprócz uznania czynności prawnej za bezskuteczną, zasądzenia od pozwanej kwoty 217.486,40 zł oraz kwoty 76.297,10 (stanowiącej część odsetek od kwoty 195.000 zł za okres od dnia 20 marca 2003 r. do dnia ogłoszenia upadłości czyli 2 maja 2007 r.). W pozostałym zakresie powód zrzekł się roszczenia.

Wyrokiem z dnia 25 września 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uznał w stosunku do R. G. umowę sprzedaży nieruchomości położonych w L., dla których Sąd Rejonowy w Lublinie prowadzi księgi wieczyste o numerach KW (...), KW (...), KW (...), zawartą w dniu 21 sierpnia 2006 r. przed notariuszem L. R. (rep. (...)) pomiędzy (...) S.A. w likwidacji w L. a (...) S.A. w W. – w celu ochrony wiarygodności służącej R. G. wobec (...) S.A. w likwidacji w L., stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 lipca 2009 r., sygn. akt XVIII GUp 10/07, zasądził od (...) S.A. w W. na rzecz R. G. kwotę 130.000 zł, umorzył postępowanie w zakresie, w jakim R. G. domagał się od (...) S.A. w W. zapłaty odsetek za okres od dnia 2 maja 2007 r., oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz postanowił o kosztach procesu.

Powyższy wyrok został oparty o następujące ustalenia faktyczne i rozważania.

W dniu 1 grudnia 2005 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy (...) S.A. podjęło uchwałę o rozwiązaniu Spółki i otwarciu postępowania likwidacyjnego. Członkami zarządu (...) S.A. w okresie od września 2001 r. do grudnia 2005 r. byli B. C. oraz L. S.. W okresie od grudnia 2005 r. do grudnia 2008 r. B. C. była likwidatorem (...) S.A.

W dniu 28 lutego 2006 r. (...) S.A. sporządziła sprawozdanie finansowe (w związku z ww. uchwałą z dnia 1.12.2005 r.) za okres od dnia 1.01.2005 r. do dnia 30.11.2005 r. Sprawozdanie zostało podpisane przez likwidatora w osobie B. C.. Sprawdzanie zostało sporządzone przy założeniu braku kontynuacji działalności gospodarczej przez Spółkę i z uwzględnieniem tej okoliczności nastąpiła w sprawozdaniu wycena aktywów i pasywów. Z powyższego sprawozdania (bilansu oraz rachunku przepływów pieniężnych) wynika, że na dzień 30 listopada 2005 r.:

- zobowiązania i rezerwy na zobowiązania wynosiły 10 082 tys.;
- aktywa wynosiły 9 928 tys.;
- działalność gospodarcza prowadzona była ze stratą wynoszącą na dzień 30.11.2005 r. 1 098 tys. (614 tys. do dnia 31.12.2004 r. oraz 483 tys. za okres od stycznia do listopada 2005 r.)

Właścicielem 85,93 % akcji (...) S.A. była pozwana. Sprawozdanie finansowe (...) S.A. zostało objęte skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym sporządzanym przez jednostkę dominującą jaką była pozwana.

Sprawozdanie finansowe (...) S.A. za okres od dnia 1.01.2005 r. do dnia 30.11.2005 r. było badane przez biegłego rewidenta, który został wybrany przez radę nadzorczą, zaś umowa z nim została podpisana przez likwidatora. W dniu 18 marca 2006 r. został sporządzony raport z badania ww. sprawozdania. W raporcie tym stwierdzono, że w roku 2005 nastąpiło istotne ograniczenie potencjału gospodarczego Spółki (wartość majątku spadła o 30,77 %, str. 10). Wskazano, że występują wyraźnie niekorzystne zmiany w obrębie źródeł finansowania (rezerwy i zobowiązania krótkoterminowe stanowią główne źródło finansowania majątku Spółki z udziałem w strukturze 88,66 %. Zmiany w strukturze majątkowo-kapitałowej w sposób wyraźny wskazują na trudną sytuację finansową Spółki utrzymującą się w całym analizowanym okresie. Uległy obniżeniu: wskaźnik trwałości struktury finansowania, wskaźnik złotej reguły bilansowej, wskaźnik szybkiej płynności II. Wzrósł wskaźnik zadłużenia ogólnego. Nie może zostać uznany za zadowalający wskaźnik ogólnej płynności oraz wskaźnik płynności szybkiej I. W ocenie biegłych rewidentów tak niski poziom płynności finansowej we wszystkich możliwych analizowanych przekrojach świadczy o bardzo ograniczonej zdolności Spółki do regulowania zobowiązań. Stwierdzono w raporcie, iż w badanym okresie Spółka regulowała swoje zobowiązania po 111 dniach, co wskazuje na trudności w regulowaniu bieżących zobowiązań. W raporcie stwierdzono również, że działalność operacyjna, jak i finansowa wykazują nadwyżkę wydatków nad wpływami. Wpływów dostarcza jedynie działalność inwestycyjna (upłynnianie majątku) realizowana w celu poprawy płynności finansowej. Sytuacja ta wskazuje na poważne trudności finansowe Spółki, informując jednocześnie, iż proces sprzedaży składników majątku – na tak dużą skalę – rozpoczął się już w 2004 r. W podsumowaniu analizy sytuacji majątkowej Spółki stwierdzono, iż realizowane działania na przestrzeni kilku lat, zmierzające do poprawy sytuacji finansowej podmiotu nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Zakończony w 2004 r. postępowanie układowe, które w znaczący sposób spowodowało oddłużenie Spółki ani też realizowana od tego czasu w istotnym zakresie sprzedaż majątku – nie były w stanie

spowodować poprawy sytuacji finansowej. Podniesiono, że Spółka weszła w fazę likwidacji. Biegli rewidenci wskazali, że uzyskali informację w trakcie przeprowadzanego badania, że Spółka od 1 lutego 2006 r. zrezygnowała z realizacji robót budowlanych. Istniejące kontrakty zostały rozwiązane na mocy porozumień. Nie istnieje zatem perspektywa poprawy kondycji finansowej, tym bardziej, że Spółka w likwidacji ponosi koszty związane z funkcjonowaniem osoby prawnej (koszty ogólnego zarządu), a także specyficzne wydatki związane z samym procesem likwidacji – które mogą okazać się wyższe od oszacowanych (str. 27).

Uchwałą z dnia 23 marca 2006 r. rada nadzorcza (...) S.A. dokonała akceptacji trybu oraz warunków ogłoszenia i przeprowadzenia nieograniczonego przetargu pisemnego na sprzedaż działek położonych w L. (KW (...), KW (...)). Uchwałą z dnia 5 czerwca 2006 r. rada nadzorcza (...) S.A. wyraziła zgodę na zbycie nieruchomości położonych w L. (KW (...), KW (...), KW (...)) za łączną cenę nie niższą niż 1 407 800 zł. W uchwale określono jednocześnie, że środki finansowe uzyskane ze sprzedaży zostaną w całości przeznaczone na spłatę przeterminowanych zobowiązań Spółki. Uchwałą z dnia 13 czerwca 2006 r. rada nadzorcza pozwanej wyraziła zgodę na nabycie nieruchomości położonych w L. za łączną cenę nie wyższą niż 1 430 200 zł.

W dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) S.A. w likwidacji w L. a (...) S.A. w W., została zawarta, przed notariuszem L. R. (rep. (...)), umowa sprzedaży nieruchomości położonych w L., dla których Sąd Rejonowy w Lublinie, Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgi wieczyste o numerach: KW (...), KW (...), KW (...). Cena sprzedaży została określona na 1 430 200 zł. Strony umowy ustaliły, że wierzytelność (...) S.A. o zapłatę ceny zostanie zaspokojona w następujący sposób:

- 1 000 000 zł w dniu podpisania umowy, w drodze potrącenia z wymagalną wierzytelnością pozwanej wobec (...) S.A.;
- 430 200 zł do dnia 31 sierpnia 2006 r. w formie przelewu bankowego.

W akcie notarialnym zostało jednocześnie zamieszczone oświadczenie (...) S.A. że zobowiązuje się do spłaty zadłużenia wobec (...) spółki z o.o. z tytułu zawartych umów leasingu, zabezpieczonych hipotekami na jednej ww. nieruchomości w terminie do 15 października 2006 r.

W imieniu (...) S.A. umowa została zawarta przez likwidatora B. C., zaś w imieniu pozwanej, w charakterze pełnomocnika, działał L. S.. W czasie podpisania powyższej umowy, pozwanej przysługiwała wobec (...) S.A. wierzytelność w łącznej kwocie 1 157 tys. zł, wynikająca z faktur wystawionych przez pozwaną w ramach współpracy gospodarczej z (...) S.A. Według stanu na dzień 31 lipca 2006 r. najstarsze wymagalne zobowiązanie (...) S.A. pochodziło z 14 lipca 2005 r.

(...) spółki z o.o. z tytułu zawartych umów leasingu była zabezpieczona hipotekami kaucyjnymi na jednej z ww. nieruchomości do kwoty 17,8 tys. (...) oraz 96,5 tys. (...). (...) spółka z o.o. przysługiwała w sierpniu 2006 r. wierzytelność w wysokości 120 tys. zł.

Sprzedaż ww. nieruchomości nastąpiła w przetargu nieograniczonym, po wcześniejszym ich oszacowaniu przez rzeczoznawcę majątkowego. Ofertę na zakup nieruchomości złożyła tylko pozwana. Cena sprzedaży była wyższa niż wynikająca z operatów szacunkowych. Środki uzyskane ze sprzedaży przeznaczone na spłatę zobowiązań.

B. C., oceniając w kwietniu 2012 r. sytuację finansową (...) S.A., według stanu na sierpień 2006 r., wskazała, iż była ona dobra. Niemniej B. C. nie wykluczała, iż Spółka mogła mieć jakieś drobne, przeterminowane zobowiązania. B. C. pamiętała jednocześnie, że Spółka posiadała także przeterminowane zobowiązanie wobec swojego głównego akcjonariusza tj. pozwanej.

Uchwałą nr (...) z dnia 21 lutego 2007 r. zarząd pozwanej wyraził zgodę na sprzedaż nieruchomości położonych w L. za łączną cenę 1 530 tys. zł. Uchwałą z dnia 11 kwietnia 2007 r. rada nadzorcza pozwanej wyraziła zgodę na sprzedaż

nieruchomości położonych w L. za łączną cenę 1 530 tys. zł. W dniu 30 kwietnia 2007 r. pomiędzy pozwaną a W. Z., została zawarta umowa sprzedaży ww. nieruchomości położonych w L.. Cenę sprzedaży określono na 1 530 000 zł.

Postanowieniem z dnia 2 maja 2007 r. Sąd Rejonowy w Lublinie ogłosił upadłość (...) S.A. w likwidacji w L. obejmującą likwidację jej majątku. Ze sporządzonego (w dniu 31.05.2007 r.) przez syndyka w powyższym postępowaniu upadłościowym sprawozdania o stanie masy upadłości i możliwości zaspokojenia wierzycieli wynika, że w skład majątku upadłej Spółki wchodziły: ruchomości (oszacowane na 40 tys. zł), materiały budowlane (oszacowane na 17 tys. zł), należności (o wartości bilansowej 229 tys. zł) oraz środki pieniężne (9 tys. zł). Syndyk wskazał, że ruchomości są mocno wyeksploatowane i są to rzeczy, których nie udało się zbyć likwidatorowi. Odnośnie materiałów budowlanych (w postaci końcówek asortymentów poszczególnych materiałów) syndyk ocenił ich wartość jako niską. Oceniając możliwość zaspokojenia wierzycieli w postępowaniu upadłościowym, syndyk wskazał, iż będzie sukcesem, jeśli uda się pokryć koszty postępowania upadłościowego. Syndyk podkreślał, że same koszty związane z archiwizacją dokumentów upadłej (konieczność archiwizacji akt osobowych ponad 47 tys. pracowników) oraz koszty związane z koniecznością rozwiązania umów o pracę wyniosą około 230 tys. zł.

W powyższym postępowaniu upadłościowym sporządzona została lista wierzytelności, na której uznane zostały wierzytelności 14 osób na łączną kwotę 587 tys. zł, w tym w wierzytelności uznane w kategorii:

- I i II (5 osób) na łączną kwotę 36 tys. zł;
- III na łączną kwotę 473 tys. zł;
- IV na łączną kwotę 78 tys. zł.

Postanowieniem z dnia 2 listopada 2007 r. lista wierzytelności została zatwierdzona.

Najstarsze wymagalne wierzytelności zgłoszone i (w istotnym zakresie) uznane w powyższym postępowaniu upadłościowym przysługiwały:

- L. W. – wierzytelność częściowo wymagalna już w dniu 4.07.2005 r. oraz 1.05.2006 r.;
- (...) A. B., K. W. sp.j. z siedzibą w K. - wierzytelność częściowo wymagalna już w dniu 9.05.2005 r.

W zakresie wierzytelności zgłoszonych przez (...) A. B., K. W. sp.j. na liście wierzytelności odmówiono uznania części najstarszych zgłoszonych wierzytelności, z uwagi na ich przedawnienie. Na liście wierzytelności została również uznana wierzytelności Ł. U. w łącznej kwocie 293 783,50 zł w tym w kategorii III w kwocie 217 486,40 zł oraz w kategorii IV w kwocie 76 297,10 zł. Na liście wierzytelności, w odniesieniu do poszczególnych wierzytelności, umieszczone zostało oświadczenie upadłej (tj. B. C. działającej w imieniu (...) S.A.), że popiera stanowisko syndyka.

Powyższa wierzytelność Ł. U., była wierzytelnością nabytą od R. G.. Przed ogłoszeniem upadłości toczyło się przed Sądem Okręgowym w Lublinie postępowanie w sprawie z powództwa Ł. U. przeciwko (...) S.A. o zapłatę. Pozew został wniesiony na początku 2006 r. Postępowanie powyższe zostało umorzone w związku ogłoszeniem upadłości (...) S.A. Przed ogłoszeniem upadłości (...) S.A. nie uznawała roszczeń powoda. (...) S.A. zaksięgowała zobowiązanie wobec powoda, tj. utworzyła na to zobowiązanie rezerwę pod koniec 2006 r.

W powyższym postępowaniu upadłościowym został sporządzony ostateczny plan podziału, w którym sumę podlegającą podziałowi syndyk określił na 28 tys. zł. W planie podziału uczestniczyli wierzyciele z wierzytelnościami uznanymi w kategorii I (100 % zaspokojenia) i II (25 % zaspokojenia). Postanowieniem z dnia 23 czerwca 2008 r. powyższy plan podziału został zatwierdzony. Prawomocnym postanowieniem z dnia 1 października 2008 r. Sąd Rejonowy w Lublinie stwierdził zakończenie postępowania upadłościowego. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że w wyniku likwidacji masy upadłości syndyk uzyskał łącznie 317 tys. zł.

(...) S.A. została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców w dniu 18 grudnia 2008 r.

Na skutek cesji zwrotnej, postanowieniem z dnia 21 lipca 2009 r., wyciągowi z ustalonej w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. listy wierzytelności została nadana klauzula wykonalności na rzecz R. G.. Po zakończeniu postępowania upadłościowego wierzytelność R. G. objęta ww. tytułem egzekucyjnym nie została zaspokojona.

Pismem z dnia 26 października 2009 r. powód wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 217 486,40 zł oraz odsetek ustawowych od kwoty 195 000 zł od dnia 20 marca 2003 r. do dnia zapłaty. Powód w uzasadnieniu powołał się na przysługujące mu roszczenie o uznanie za bezskuteczną względem niego ww. umowy sprzedaży z dnia 21 sierpnia 2006 r. oraz roszczenie o zapłatę uzyskanych przez powoda korzyści. W odpowiedzi z dnia 18 listopada 2009 r. pozwana uznała powyższe żądanie za bezzasadne.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Przesłankami skargi pauliańskiej są zatem: 1) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli, 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, 3) wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią. Jednocześnie zauważyć należy, iż legitymacja czynna w sprawie uznania czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli przysługuje wierzycielowi dłużnika.

Zważywszy na dokonane w przedmiotowej sprawie ustalenia, nie ulega wątpliwości, iż powód jest wierzycielem (...) S.A. W związku z czym przysługuje mu legitymacja czynna w niniejszej sprawie.

Zgodzić się należy, że ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, jak też postanowienie o zatwierdzeniu listy wierzytelności nie korzystają z powagi rzeczy osądzonej.

Powyższa konkluzja nie wpłynęła na ocenę Sądu I instancji. W omawianej kwestii nie jest istotne to, czy dłużnikiem powoda z tytułu wierzytelności uznanej w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. jest pozwana, lecz czy dłużnikiem tym jest (...) S.A. Zauważyć należy, iż gdyby w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. fundusze masy upadłości na to pozwoliły, to wierzytelność powoda (na której opiera legitymację w niniejszej sprawie) zostałaby zaspokojona i dłużnik nie mógłby domagać się (np. po ewentualnym umorzeniu postępowania upadłościowego – art. 361 pr.u.n.), zwrotu świadczenia argumentując, iż było ono nienależne (art. 410 k.c.). Istotne jest również to, iż w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. uznała zgłoszoną wierzytelność powoda. W związku z tym, z uwagi na treść art. 264 ust. 2 pr.u.n., po zakończeniu lub umorzeniu tego postępowania upadłościowego, (...) S.A. nie mogłaby żądać ustalenia, że wierzytelność powoda objęta listą wierzytelności nie istnieje albo istnieje w mniejszym zakresie.

W konsekwencji stanowisko pozwanej, iż powodowi nie przysługuje wierzytelność wobec (...) S.A. nie zasługiwało na uwzględnienie. Zatem złożone przez pozwaną wnioski dowodowe na okoliczność wykazania, iż powodowi nie przysługuje wobec (...) S.A. wierzytelność podlegały oddaleniu, jako nie mające znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.) i w konsekwencji zmierzające do przedłużenia postępowania (art. 217 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 2.05.2012 r. z uwagi na treść art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw). (...) S.A. nie mogłaby w zaistniałych okolicznościach doprowadzić do wykazania, iż powodowi nie przysługuje względem niej wierzytelność, to tym bardziej nie może tego zrobić pozwana Spółka.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulegało również wątpliwości, że na skutek dokonania przez dłużnika (tj. (...) S.A.) z osobą trzecią (tj. pozwaną) czynności prawnej (sprzedaż nieruchomości w L.), osoba trzecia (tj. pozwana) uzyskała korzyść majątkową (nabyła nieruchomości, w następstwie czego zaspokoiła swoją wierzytelność w kwocie 1 000 tys. zł, dokonując jej potrącenia z wierzytelnością (...) S.A. z tytułu zapłaty ceny sprzedaży nieruchomości) oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli (w tym m.in. powoda, który w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. w żaden sposób nie został zaspokojony). Okoliczności, iż (...) S.A. sprzedała pozwanej nieruchomości w L. w następstwie czego zaspokoiła

swoją wierzytelność w kwocie 1 000 tys. zł, dokonując jej potrącenia z wierzytelnością (...) S.A. z tytułu zapłaty ceny sprzedaży nieruchomości, były niesporne w niniejszej sprawie.

Pozwana nie zgadza się natomiast z poglądem powoda, iż skutkiem powyższego doszło do pokrzywdzenia wierzycieli. Zgodnie z art. 527 § 2 k.c., czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. W orzecznictwie przyjmuje się, że pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (zob. wyrok SN z dn. 28.11.2001 r., IV CKN 525/2000, Biul. SN 2002/5, s. 11; także wyrok SN z dn. 14.02.2008 r., II CSK 503/07, LEX nr 496375). Wskazać również należy, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyrok z dn. 5.03.2008 r., V CSK 471/07) został wyrażony pogląd, iż czynność prawna dłużnika, za którą otrzymał on świadczenie ekwiwalentne, nie powoduje pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli uzyskany ekwiwalent znajduje się w majątku dłużnika lub został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli. (podobnie SN w wyroku z dn. 7.12.1999 r., I CKN 287/98). Niemniej podkreśla się jednocześnie (na co zwrócił uwagę, SN w wyroku z dn. 23.11.2005 r., II CK 225/05), iż jakkolwiek skarga z art. 527 § 1 k.c. nie może mieć zastosowania do czynności prawnej dłużnika polegającej na spełnieniu świadczenia wobec wierzyciela, nawet gdyby ta czynność prowadziła do pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli (dłużnik ma bowiem obowiązek spełnić świadczenie i nie można czynić mu zarzutu z wypełnienia tego obowiązku), to jednakże dotyczy to tylko takiej spłaty długu, która ściśle odpowiada zobowiązaniu zarówno pod względem rodzaju świadczenia, jak i sposobu oraz terminu spłaty. Jeżeli natomiast dłużnik na podstawie porozumienia z wierzycielem zaspokaja go w inny sposób, niż przewidywała to pierwotna umowa, nie ma przeszkód do objęcia takiej czynności skargą z art. 527 § 1 k.c., jeżeli doprowadziła ona do pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli. W powyższym orzeczeniu podkreślono również, iż wprawdzie dłużnik ma co do zasady prawo wyboru wierzyciela, którego chce spłacić, skoro przy wielości wierzycieli przepisy nie przewidują szczególnej kolejności ich spłacania i sam fakt wyboru jednego z nich i spłacenie jego wierzytelności, nie może być przedmiotem zarzutu z art. 527 § 1 k.c., to jednak w niektórych sytuacjach przepis ten będzie miał zastosowanie. Będzie tak między innymi wtedy, gdy dłużnik dokonał wyboru wierzyciela w sposób arbitralny, prowadzący do uprzywilejowania go, kosztem pozostałych, w okolicznościach, które wskazują na rychłą możliwość ogłoszenia upadłości dłużnika i wyprowadzanie z jego majątku istotnych składników, co może prowadzić do niemożności zaspokojenia wierzycieli z przyszłej masy upadłości. Wskazuje się również, iż pokrzywdzenie wierzycieli występuje także, gdy do niewypłacalności dłużnika, w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., dochodzi w wyniku kilku, nawet ekwiwalentnych, czynności. Wówczas należy brać pod uwagę czynności prawne działane przez dłużnika już po dokonaniu zaskarżonej czynności i stan jego majątku w chwili zamknięcia rozprawy oraz ocenić, czy między ustalonym stanem niewypłacalności lub wyższego stopnia niewypłacalności a zaskarżoną czynnością prawną istnieje związek przyczynowy. Związek ten nie musi być jednak wyłączny i jedyny. Przyczyną niewypłacalności mogą być różne zdarzenia i czynności prawne dłużnika, a jedną z nich powinna być czynność zaskarżona. W przypadku, gdy niewypłacalność jest następstwem wielu czynności prawnych dłużnika, do wierzyciela należy wybór czynności, przeciwko której kieruje skargę paulińską (zob. wyrok SN z dn. 2.10.2007 r., II CSK 323/07, LEX nr 319245).

Jak zostało ustalone w niniejszej sprawie, kwotę uzyskaną ze sprzedaży nieruchomości (...) S.A. zamierzała przeznaczyć na zaspokojenie swoich wymagalnych wierzytelności. Nie ulega wątpliwości, iż to uczyniła w zakresie wierzytelności przysługującej pozwanej w kwocie 1 000 000 zł.

W ocenie Sądu Okręgowego, dokonanie przez (...) S.A. wyboru wierzyciela w osobie pozwanej, której wierzytelność w istotnej części została zaspokojona, należy uznać jako arbitralne i prowadzące do uprzywilejowania pozwanej kosztem pozostałych wierzycieli. Podkreślić bowiem należy, iż w czasie gdy (...) S.A. sprzedawała ww. nieruchomości i zaspokajała pozwaną, była podmiotem niewypłacalnym w rozumieniu art. 10 i art. 11 pr.u.n. (istniały podstawy do ogłoszenia jej upadłości). Zgodnie z art. 11 ust. 1 pr.u.n. podmiot jest niewypłacalny, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych. Ponadto stosownie do treści ustępu 2 art. 11 pr.u.n., dłużnika będącego osobą prawną uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje. Prawo upadłościowe i naprawcze reguluje zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników (art. 1 ust. 1 pkt. 1 pr.u.n.), ogłoszenie upadłości może

nastąpić tylko wówczas, gdy istnieje co najmniej dwóch wierzycieli przedsiębiorcy, którego wniosek dotyczy (zob. postanow. SN z dn. 31.01.2002 r., IV CKN 659/00, a także uchwała SN z dn. 27.05.1993 r., III CZP 61/93, OSNC 1994/1/7).

Opierając się jedynie na zgłoszeniach wierzytelności dokonanych przez wierzycieli w toczącym się od maja 2007 r. postępowaniu upadłościowym (...) S.A., można stwierdzić, iż stan niewypłacalności istniał od dnia 4 lipca 2005 r. (najstarsze wymagalne wierzytelności zgłoszone w tym postępowaniu pochodzą z dnia 4.07.2005 r. (ZW 10) oraz z dnia 9.05.2005 r. (ZW 15). Nadmienić należy, iż z lipca 2005 r. pochodziło również najstarsze wymagalne zobowiązanie (...) S.A. wobec pozwanej (istniejące do dnia sprzedaży nieruchomości).

Ponadto to, że (...) S.A. była niewypłacalna już w roku 2005 wynika innych okoliczności. Po pierwsze, (...) S.A. regulowała swoje zobowiązania średnio po 111 dniach (co wynika ze raportu biegłych rewidentów sporządzonego na dzień 30.11.2005 r.) Oceniając w raporcie sytuację Spółki biegli rewidentzi wskazali również, że zakończone w 2004 r. postępowanie układowe, które w znaczący sposób spowodowało oddłużenie Spółki ani też realizowana od tego czasu w istotnym zakresie sprzedaż majątku – nie były w stanie spowodować poprawy sytuacji finansowej. Zatem z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć (art. 231 k.p.c.), że (...) S.A. posiadała wielu wymagalnych wierzycieli w 2005 r. Po drugie, według stanu na dzień 30 listopada 2005 r. zobowiązania (...) S.A. były wyższe od jej majątku, co wynika ze sporządzonego przez samą (...) S.A. sprawozdania finansowego. Zaznaczyć również należy, że ww. sprawozdanie zostało sporządzone przy założeniu braku kontynuacji działalności gospodarczej przez Spółkę i z uwzględnieniem tej okoliczności nastąpiła wycena m.in. aktywów. W związku z tym (...) S.A. była także niewypłacalna w rozumieniu art. 11 ust. 2 pr.u.n.

W powyższych okolicznościach uczynienie zadość ciążącym na (...) S.A. obowiązkom w postaci złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w wymaganym terminie (art. 21 ust. 1 i 2 pr.u.n.), czyli nie później niż w 2005 r., doprowadziłoby do tego, iż nie doszłoby do sprzedania ww. nieruchomości, tzn. omawiana nieruchomość weszłoby w skład masy upadłości i środki uzyskane z jej sprzedaży posłużyłyby do zaspokojenia wierzycieli, zgodnie z regułami wynikającym z przepisów prawa upadłościowego i naprawczego (art. 338, art. 342 i art. 344 pr.u.n.).

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił na określenie, iż doszłoby do zaspokojenia części wierzytelności powoda. Wówczas bowiem majątek (...) S.A. byłby wyższy o wartość ww. nieruchomości. W ocenie Sądu I instancji można zasadnie przyjąć, iż wartość majątku byłaby wyższa o 1 530 tys. zł, albowiem za taką cenę nastąpiła w 2007r. sprzedaż przez pozwaną nieruchomości. Uwzględniając, że majątek w postaci nieruchomości spowodowałby jednocześnie wzrost kosztów postępowania upadłościowego o ok. 150 tys. zł (czyli o ok. 10 % wartości nieruchomości - art. 345 pr.u.n.), to do podziału dla wierzycieli w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. można by było przeznaczyć kwotę o 1 380 tys. zł wyższą (1 530 tys. – 150 tys. = 1 380 tys.). Biorąc pod uwagę, iż w rzeczywistości w postępowaniu upadłościowym, suma podlegająca podziałowi wynosiła 28 tys. zł, łączna kwota przeznaczona do podziału mogłaby wynosić ok. 1 408 tys. (28 tys. + 1 380 tys. = 1 408 tys.).

Z drugiej strony wskazać należy, iż gdyby ww. nieruchomość nie została sprzedana przed ogłoszeniem upadłości, to nie nastąpiłoby zaspokojenie wierzycieli (...) S.A. ze środków uzyskanych z tej sprzedaży. Nie ulega wątpliwości, iż z tych środków zaspokojono zobowiązania wobec pozwanej w kwocie 1 000 tys. zł oraz wobec (...) spółki z o.o. w kwocie 120 tys. zł (ww. wierzyciele nie zostali uznani w postępowaniu upadłościowym (...) S.A.). W ocenie Sądu Okręgowego również pozostała kwota czyli 410 tys. zł (1 530 tys. – 1 000 tys. – 120 tys. = 410 tys.) została przeznaczona na spłatę zobowiązań (...) S.A. Powyższe wynika nie tylko z zeznań świadka B. C.. Zauważyć bowiem należy, iż pośrednio wynika to także z porównania wysokości zobowiązań na dzień 30 listopada 2005 r. (10 082 tys.) ze stanem zobowiązań ustalonych w postępowaniu upadłościowym (587 tys. zł). W związku z powyższym łączna kwota wierzytelności zgłoszonych i uznanych w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. wynosiłaby 2 117 tys. (587 tys. + 1 530 tys. = 2 117 tys.).

Podsumowując powyższe rozważania wskazać należy, iż w omawianej sytuacji w postępowaniu upadłościowym (...) S.A., dla wierzycieli którym przysługiwałyby wierzytelności w łącznej kwocie 2 117 tys. zł, przeznaczono by kwotę 1 408 tys. zł.

Celem ustalić - w jakiej części wierzytelność powoda w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. mogłaby zostać zaspokojona, należy uwzględnić treść art. 338 pr.u.n. (zgodnie z którym jeżeli w postępowaniu upadłościowym zaspokojeniu podlegają wierzytelności zabezpieczone m.in. hipoteką, podziału ostatecznego funduszków masy upadłości dokonuje się po podziale sumy uzyskanej ze zbycia przedmiotu obciążonego) oraz art. 342 pr.u.n. (stosownie, do którego należności podlegające zaspokojeniu z funduszków masy upadłości dzieli się na kategorie), a także art. 344 pr.u.n. (w myśl którego jeżeli suma przeznaczona do podziału nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności, należności dalszej kategorii zaspokajają się dopiero po zaspokojeniu w całości należności poprzedzającej kategorii, a gdy majątek nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności tej samej kategorii, należności te zaspokajają się stosunkowo do wysokości każdej z nich). Przypomnieć należy, iż w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. żadna z uznanych wierzytelności nie była zabezpieczona w sposób, o którym mowa w art. 338 pr.u.n. Jednocześnie sprzedane przez (...) S.A. nieruchomości obciążone były hipotekami, które zabezpieczały wierzytelność (...) spółki z o.o. w kwocie 120 tys. zł. Powyższe oznacza, że w przypadku sprzedaży w postępowaniu upadłościowym ww. nieruchomości zachodziłaby konieczność sporządzenia oddzielnego planu podziału i w konsekwencji suma przeznaczona do podziału dla wierzycieli niezabezpieczonych mogłaby wynosić 1 288 tys. zł (1 408 tys. - 120 tys. = 1 288 tys.).

Jak wyżej wskazano, łączna kwota wierzytelności uznanych w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. wynosiłaby 2 117 tys. zł. Nie ulega wątpliwości, iż w kategorii I i II zostały uznane wierzytelności na łączną kwotę 36 tys. zł, w kategorii III na łączną kwotę 473 tys. zł oraz w kategorii IV na łączną kwotę 78 tys. zł. (łącznie 587 tys.). Odnośnie pozostałej części, tj. wierzytelności na łączną kwotę 1 530 tys. zł (2 117 - 587 tys. = 1 530 tys.) precyzyjne ustalenie kategorii, w której poszczególne wierzytelności zostałyby uznane nie jest możliwe. Jednak z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, iż wierzytelność pozwanej w kwocie 1 000 tys. zł zostałaby uznana w kategorii nie wyższej niż III (art. 342 ust. 1 pkt 3 d.pr.u.n. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 6 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym); zastałoby także ustalone, iż wierzytelność (...) spółki z o.o. w kwocie 120 tys. jest zabezpieczona hipoteką (co w praktyce oznacza, iż kategoria w której uznano by tę wierzytelność jest nieistotna z punktu widzenia dalszych rozważań).

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy założył (co jest korzystne z punktu widzenia pozwanej), że pozostała kwota, tj. 410 tys. zł (1 530 tys. - 1 000 tys. - 120 tys. = 410 tys.) mogłaby być uznana w kategorii wyższej niż III, co oznacza, iż w kategorii III uznano by wówczas wierzytelności na łączną kwotę 1 473 tys. zł (473 tys. + 1 000 tys.). W związku z powyższym należy założyć, iż zaspokojenie wierzycieli z wierzytelnościami uznanymi w kategoriach I i II, w łącznej kwocie 446 tys. zł (36 tys. + 410 tys. = 446 tys.) byłoby stuprocentowe.

Natomiast odnośnie wierzycieli z wierzytelnościami, które zostałyby uznane w kategorii III (1 473 tys.), to zaspokojenie byłoby częściowe. Suma przeznaczona do podziału mogłaby wynieść 842 tys. zł (1 288 tys. - 446 tys. = 842 tys.). W tych okolicznościach zaspokojenie wierzytelności uznanych w kategorii III wynosiłoby 57,16 % (842 tys. z 1 473 tys.). W konsekwencji wierzytelność powoda uznana w kategorii III w kwocie 217 486,40 zł mogłaby być zaspokojona w kwocie ok. 124 tys. zł (217 tys. x 57,16 %).

Podsumowując Sąd Okręgowy wskazał, że nie ulega wątpliwości, iż na skutek sprzedaży pozwanej przez (...) S.A. ww. nieruchomości, pozwana uzyskała korzyść majątkową w postaci nabycia nieruchomości, co umożliwiło jej zaspokojenie wierzytelności w kwocie 1 000 tys. zł przez jej potrącenie z wierzytelnością (...) S.A. z tytułu zapłaty ceny sprzedaży nieruchomości. Nie ulega również wątpliwości, że doszło do pokrzywdzenia wierzycieli (tj. powoda oraz pozostałych wierzycieli uznanych w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. w kategorii III), którzy w tym postępowaniu upadłościowym w żaden sposób nie zostali zaspokojeni. Niesporne było jednocześnie, iż powód nie został zaspokojony do chwili obecnej.

W orzecznictwie wskazuje się, że do przyjęcia świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli, o którą chodzi w art. 527 § 1 k.c., wystarczy by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Zamiar pokrzywdzenia wierzycieli i zła wiara dłużnika nie jest natomiast konieczna dla objęcia wierzyciela ochroną na podstawie art. 527 k.c. i n. (zob. wyrok SA w Poznaniu z dn. 19.09.2006 r., I ACa 1021/05, LEX nr 298435; wyrok SA w Warszawie z dn. 19.11.1997 r., I ACa 737/97, Apel.-W-wa 1998/4 s. 36, wyrok SA w Poznaniu z dn. 12.05.2005 r., I ACa 1764/2004, OSA 2006/3/8).

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, że (...) S.A. w momencie sprzedaży ww. nieruchomości (sierpień 2006 r.) działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Zauważyć bowiem należy, iż w momencie otwarcia likwidacji (...) S.A. jej zobowiązania były wyższe od majątku, o czym (...) S.A. wiedziała co najmniej od dnia 28 lutego 2006 r., tj. od dnia sporządzenia sprawozdania finansowego na dzień 30.11.2005 r. Dodatkowo, na początku 2006 r. (...) S.A. dowiedziała się o skierowanym przez Ł. U. przeciwko niej pozwie o zapłatę należności, na której obecnie powód opiera swoją legitymację w niniejszej sprawie. Jakkolwiek wówczas (...) S.A. nie uznawała zasadności tego roszczenia, niemniej w granicach ewentualności powinna była przewidywać, iż jej zobowiązania mogą jeszcze wzrosnąć w stosunku do stanu zobowiązań jaki wynikał ze sporządzonego sprawozdania. Niezależnie od powyższego (...) S.A. powinna była sobie uświadamiać, że jest również niewypłacalna z tej przyczyny, iż nie wykonuje swoich wymagalnych (sięgających 2005 r.) zobowiązań wobec wielu wierzycieli. Ponadto ze sporządzonego przez samą (...) S.A. sprawozdania wynikało, że działalność gospodarcza prowadzona była ze znaczną stratą. Na złą sytuację finansową w Spółce zwracali również uwagę biegli rewidenci w sporządzonym (w dniu 18.03.2006 r.), na zlecenie (...) S.A., raporcie. Znalazły się w nim m.in. stwierdzenia, że nie istnieje perspektywa poprawy kondycji finansowej Spółki, tym bardziej, że spółka w likwidacji ponosi koszty związane z funkcjonowaniem osoby prawnej (koszty ogólnego zarządu), a także specyficzne wydatki związane z samym procesem likwidacji, które mogą okazać się wyższe od oszacowanych. Treść raportu musiała być (...) S.A. znana. W tych okolicznościach można zasadnie (...) S.A. zarzucić, iż mogła przewidzieć, że sprzedaż nieruchomości doprowadzi do pokrzywdzenia wierzycieli.

Przesłanką ochrony pauliańskiej jest również to, by osoba trzecia, która odniosła korzyść majątkową z dokonania zaskarżonej czynności prawnej, miała wiedzę, że dłużnik dokonał tej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli lub aby przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć. Z art. 527 § 3 k.c. wynika, że jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskiwała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ponadto zgodnie z art. 527 § 4 k.c. jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Niewątpliwie pozwana pozostawała z (...) S.A. w bliskim stosunku albowiem:

- pozwana posiadała 85,93 % akcji (...) S.A.;
- na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy (...) S.A. pozwana podjęła uchwałę o rozwiązaniu Spółki i otwarciu postępowania likwidacyjnego;
- sprawozdanie finansowe (...) S.A. było obejmowane skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym sporządzanym przez jednostkę dominującą jaką była pozwana;
- w imieniu pozwanej, przy zawieraniu umowy sprzedaży nieruchomości, działał L. S. (do grudnia 2005 r. członek zarządu (...) S.A.).

Ponadto pozwana pozostawała z (...) S.A. w stałych stosunkach gospodarczych (w okresie podpisywania ww. umowy sprzedaży nieruchomości, pozwanej przysługiwała wobec (...) S.A. wierzytelność w łącznej kwocie 1 157 tys. zł wynikająca z licznych faktur wystawionych przez pozwaną w ramach współpracy gospodarczej z (...) S.A. Pozwanej nie udało się w niniejszym postępowaniu obalić domniemania wynikającego z art. 527 § 3 i § 4 k.c.

Pozwana wskazywała, iż trudno jest zakładać, aby działający z należytą starannością podmiot (pозwana) w sierpniu 2006 r. miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Sąd I instancji tego poglądu nie podzielił. Bardzo bliskie powiązania pozwanej z (...) S.A. prowadzą do wniosku, iż można oczekiwać, że pozwana wiedziała (a jeśli nie wiedziała, to bez przeszkód mogła się dowiedzieć) jaka jest sytuacja (...) S.A. w 2006 r. (przed dniem sprzedaży nieruchomości).

Powyższe skutkuje tym, iż z tych samych przyczyn dla których Sąd uznał, iż (...) S.A. działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, można zarzucić pozwanej, iż mogła się o tym dowiedzieć.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt I wyroku.

Powód w przypadku uznania umowy sprzedaży za bezskuteczną, domagał się zasądzenia od pozwanej kwoty tytułem zwrotu korzyści jaką pozwana uzyskała w wyniku sprzedaży ww. nieruchomości. Przyjmuje się w orzecznictwie, że odpłatne rozporządzenie korzyścią uzyskaną przez osobę trzecią, o której mowa w art. 527 i n. k.c., może uzasadniać roszczenie wierzyciela na podstawie art. 405 i n. k.c. o zwrot korzyści uzyskanych przez osobę trzecią w wyniku zbycia (zob.. uchwała SN z dn. 13.05.2008 r., III CZP 55/2008, OSNC 2009/7-8/95, wyrok SN z dn. 27.02.2004 r., V CK 272/2003, OSNC 2005/3/50, wyrok SN z dn. 30.09.2004 r., IV CK 30/2004, LEX nr 188480; wyrok SN z dn. 3.02.2005 r., II CK 412/2004, LEX nr 359437; wyrok SN z dn. 27.02.2006 r., III CSK 120/2005). Bezsporne w niniejszej sprawie było, iż ww. nieruchomości sprzedane pozwanej przez (...) S.A. zostały następnie przez pozwaną sprzedane. W myśl art. 405 k.c. - kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W ocenie Sądu Okręgowego pozwana uzyskała korzyść majątkową kosztem powoda albowiem, gdyby nie nastąpiło nabycie przez pozwaną nieruchomości (umową sprzedaży z dnia 21.08.2006 r.) w następstwie czego pozwana zaspokoiliła swoją wierzytelność w kwocie 1 000 tys. zł (dokonując jej potrącenia z wierzytelnością (...) S.A. z tytułu zapłaty ceny sprzedaży nieruchomości), to powód w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. mógłby liczyć na częściowe zaspokojenie swojej wierzytelności. Konsekwencją powyższego byłoby to, że wierzytelność pozwanej nie byłaby zaspokojona w tak wysokim stopniu jak to nastąpiło (procent zaspokojenie wierzytelności powoda i pozwanej byłby identyczny).

Stosownie do treści art. 322 k.p.c. jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy. W ocenie Sądu Okręgowego, dokładne ustalenie wysokości kwoty jaką powód mógłby otrzymać w postępowaniu upadłościowym (...) S.A., w sytuacji gdyby ww. nieruchomość nie została przez (...) S.A. sprzedana, jest ze swej istoty niemożliwe. W oparciu o ustalone w niniejszym postępowaniu okoliczności oraz obowiązujące w postępowaniu upadłościowym zasady zaspokajania wierzytelności, Sąd I instancji doszedł do przekonania że jest wysoce prawdopodobne, iż zaspokojenie wierzytelności powoda mogłoby nastąpić do kwoty ok. 124 tys. zł. Ustalenie kwoty jaką powód mógłby otrzymać w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. jest kluczowe w niniejszej sprawie albowiem wysokość tej kwoty stanowi korzyść jaką pozwana uzyskała kosztem powoda. Innymi słowy, gdyby (...) S.A. nie sprzedała pozwanej nieruchomości, lecz wcześniej (zgodnie z ciążącym na niej obowiązkiem - art. 21 pr.u.n.) zgłosiła wniosek o ogłoszenie upadłości, to nie ulega wątpliwości, iż pozwana nie mogłaby liczyć na zaspokojenie swojej wierzytelności w takim stopniu, jak to nastąpiło w rzeczywistości.

Uwzględniając poczynione już wyżej ustalenie, iż:

- wierzytelności innych wierzycieli w kwocie 410 tys. zł zostałyby uznane w kategorii I lub też II (prawdopodobieństwo, iż tak by było należy ocenić jako niewielkie - z uwagi na treść art. 342 ust. 1 pkt 1 i 2 d.pr.u.n. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 6 marca 2009 r. o zmianie ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym),

- koszt postępowania upadłościowego wzrosłby o 150 tys. (prawdopodobne jest, że również, że wzrosłby o 100 tys.);

w sposób negatywny wpłynęłoby to na przewidywaną w uzasadnieniu wysokość zaspokojenia wierzytelności powoda w postępowaniu upadłościowym, Sąd I instancji ocenił (kierując się treścią art. 322 k.p.c.), że należy zasądzić od pozwanej na rzecz powoda kwotę 130 000 zł. Podnieść należy, iż zasądzenie kwoty zgodnie z żądaniem powoda (czyli kwoty 217 486,40 zł oraz kwoty 76 297,10 zł stanowiącej część wyliczonych kwotowo odsetek) nie mogło nastąpić, ponieważ prowadziłoby to do nieuzasadnionego wzbogacenia powoda kosztem pozwanej. Zauważyć bowiem należy, iż powód w żaden sposób nie mógłby liczyć na zaspokojenie swojej wierzytelności w postępowaniu upadłościowym (...) S.A. w całości.

Sąd Okręgowy podniesiony przez pozwaną zarzut nadużycia prawa podmiotowego uznał za chybiony. Okoliczności sprawy w żaden bowiem sposób zarzutu nie uzasadniają. Pozwana nawet nie wskazała jakie to zasady współżycia społecznego zostały przez powoda naruszone (art. 5 k.c.).

Niezasadny jest także zarzut pozwanej, iż dochodzona przez powoda wierzytelność jest przedawniona, co do kwoty przekraczającej 4 500 zł. Wskazać bowiem należy, iż w sprawie o uznanie czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną (art. 527 i nast. k.c.) dopiero data prawomocnego wyroku zapadłego w takiej sprawie stwarza sytuację prawną wymagalności długu. Orzeczenie zapadłe w takiej sprawie ma charakter konstytutywny (zob. wyrok SN z dn. 3.06.1982 r., III CRN 105/82 OSNC 1983/1/14).

W konsekwencji Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 130 000 zł, oddalając powództwo w pozostałym zakresie (pkt. II i IV wyroku). Sąd umorzył postępowanie (na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w związku z art. 203 § 1 k.p.c.) w zakresie w jakim powód domagał się zapłaty odsetek za okres od dnia 2 maja 2007 r. - powód ograniczył pozew (cofnął powództwo) ze zrzeczeniem się roszczenia w tej części (pkt. III wyroku). O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. (pkt. V wyroku)

Sąd Okręgowy oddalił (k. 1094) wnioski dowodowe powoda o dopuszczenie dowodu:

1. z dokumentów (w zakresie w jakim wnioski ten nie zostały uwzględnione k. 1093) albowiem:
 - a. możliwe jest dopuszczenie dowodu z dokumentu (urzędowego lub prywatnego – art. 244, art. 245 k.p.c.) nie zaś dowodu z kserokopii dokumentu;
 - b. kserokopia opinii biegłego z innej sprawy nie może być dowodem na okoliczności istotne w danej sprawie, gdy wymagana jest wiedza specjalistyczna a jest spór co do tych okoliczności;
 - c. w istotnym zakresie okoliczności, które miały zostać wykazane kserokopiami dokumentów były nieistotne w sprawie;
 - d. pozwana nie kwestionowała istnienia i wiarygodności kserokopii dokumentów (za wyjątkiem ustaleń biegłych) (k. 1042-1043);
2. z przesłuchania stron (k. 4) albowiem:
 - a. niesporne było, iż powód nie uzyskał zaspokojenia (k. 5, k.1094),
 - b. wiedza stron o świadomości pokrzywdzenia wierzyciela miałaby pochodzić z analizy dokumentów (str. 8-9 pozwu w zw. z k. 1043), zatem przesłanki dopuszczenia tego dowodu nie zostały zrealizowane – art. 299 k.p.c.

Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe pozwanej o dopuszczenie dowodu:

1. z dokumentów (w zakresie w jakim wnioski ten nie zostały uwzględnione k. 1093) albowiem:
 - a. możliwe jest dopuszczenie dowodu z dokumentu (urzędowego lub prywatnego – art. 244, art. 245 k.p.c.) nie zaś dowodu z kserokopii dokumentu;

b. powód nie kwestionował istnienia i wiarygodności kserokopii dokumentów;

c. częściowo dokumenty (ich kserokopie) zostały przedłożone na okoliczność wykazania, że powód nie posiada wiarygodności wobec (...) S.A. Jak w uzasadnieniu wskazano, nawet dopuszczenie tych dowodów (abstrahując od kwestii, iż były to kserokopie dokumentów) nie mogło doprowadzić do ustalenia, iż wiarygodność powoda nie istniała w chwili ustalania listy wiarygodności.

2. z zeznań świadków wymienionych na k. 592 (za wyjątkiem Z. P. – wniosek w tym zakresie został przez pozwanego cofnięty), albowiem osoby te miały zeznawać na okoliczności związane z twierdzeniem pozwanej, iż powód nie posiada wiarygodności wobec (...) S.A. Jak w uzasadnieniu wskazano, nawet dopuszczenie tych dowodów nie mogło doprowadzić do ustalenia, iż wiarygodność powoda nie istniała w chwili ustalania listy wiarygodności.

Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanej o zwrócenie się do Prezydenta Miasta L. o nadesłanie kopii decyzji (k. 592), albowiem okoliczności, na które wniosek powołano nie miały dla sprawy istotnego znaczenia.

Sąd Okręgowy z urzędu dopuścił dowód z dokumentów znajdujących się w aktach Sądu Rejonowego w Lublinie sygn. akt XVIII Gup 10/07 w oparciu o art. 232 zd. 2 k.p.c., uznając za zasadne dopuszczenie dowodu z dokumentów znajdujących w tych aktach, co było konieczne dla wydania orzeczenia.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez pozwaną w następującym zakresie:

a) punkt I wyroku, uznający za bezskuteczną w stosunku do R. G. umowę sprzedaży nieruchomości położonych w L., dla których Sąd Rejonowy w Lublinie, Wydział Ksiąg Wieczyste prowadzi księgi wieczyste o numerach: KW (...), KW (...), KW (...) zawartą w dniu 21 sierpnia 2006 r. przed notariuszem L. R. (rep. (...)) pomiędzy (...) S.A. w likwidacji w L. a (...) S.A. w W. - w celu ochrony wiarygodności służącej R. G. wobec (...) S.A. w likwidacji w L., stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 lipca 2009 r. sygn. akt XVIII GUp 10/07;

b) punkt II wyroku, zasądający od (...) S.A. w W. na rzecz R. G. kwotę 130.000 zł;

c) punkt V wyroku, zasądający od (...) S.A. w W. na rzecz R. G. kwotę 21.810 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Zaskarżonemu wyrokowi pozwana zarzuciła:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 264 ust. 2 u.p.u.n., przez błędne uznanie, że przepis ten dotyczy także podmiotów innych niż upadły i ma zastosowanie w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy, czemu Sąd I instancji dał stwierdzając, iż skoro (...) S.A. nie mogłaby w zaistniałych okolicznościach doprowadzić do wykazania, że powodowi nie przysługuje względem niej wiarygodność, to tym bardziej nie może zrobić tego pozwana, podczas gdy powołany przepis odnosi się wyłącznie do upadłego i dotyczy wyłącznie wiarygodności dochodzonych w postępowaniu upadłościowym;

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 365 § 1 k.p.c. oraz art. 366 k.p.c. przez błędne przyjęcie, iż pozwana (...) a limine jest pozbawiona możliwości wykazania, że powodowi nie przysługuje dochodzona w niniejszym procesie w trybie skargi paulińskiej wiarygodność wobec (...) S.A. w likwidacji (dalej: (...)), z tego względu, że: (i) przedmiotowa wiarygodność została uznana w postępowaniu upadłościowym dotyczącym (...) oraz (ii) nie mogłaby zostać zakwestionowana przez ww. upadłego, podczas, gdy ustalenie wiarygodności w postępowaniu upadłościowym oraz postanowienie o zatwierdzeniu listy wiarygodności nie korzystają z powagi rzeczy osądzonej i nie wiążą Sądu w innych sprawach, co oznacza, iż (...) w niniejszym procesie był uprawniony do zakwestionowania wiarygodności R. G. wobec (...), skoro istnienie tej wiarygodności jest podstawową przesłanką powództwa wywodzonego ze skargi paulińskiej;

3) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy w postaci naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., przez nie mającą podstaw prawnych odmowę a limine dokonania oceny wiarygodności i mocy dowodów w zakresie

dotyczącym ustalenia braku istnienia wierzytelności powoda wobec (...) oraz jej przedawnienia, przez co została w sposób istotny ograniczona autonomia Sądu obejmująca czynienie ustaleń faktycznych na podstawie swobodnej oceny dowodów;

4) naruszenia artykułu 386 § 4 k.p.c. przez nierozpoznanie istoty sprawy i zaniechanie zbadania podnoszonych przez Pozwanego zarzutów, tj. (i) zbadania, czy wierzytelność R. G. wobec (...) rzeczywiście istnieje, tj. czy powód wykonał roboty budowlane z tytułu których dochodzi wynagrodzenia, a jeżeli tak to jakiej wartości były to roboty oraz czy ewentualna wierzytelność R. G. o wynagrodzenie nie uległa umorzeniu wskutek potrącenia; (ii) zbadania, czy ww. wierzytelność R. G. nie jest przedawniona;

5) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 527 § 1 k.c. przez uznanie przez Sąd Okręgowy za bezskuteczną w stosunku do R. G. umowę sprzedaży nieruchomości oznaczonych w pkt I wyroku, zawartą w dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) a (...) - w celu ochrony wierzytelności służącej R. G. wobec (...), stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 lipca 2009 r. sygn. akt XVIII GUp 10/07 pomimo:

a) nie udowodnienia przez R. G. istnienia wierzytelności wobec (...) oraz jej wysokości,

b) nie istnienia wierzytelności R. G. względem (...) wskutek jej umorzenia w konsekwencji złożonego przez (...) oświadczenia o potrąceniu;

6) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 527 § 1 k.c. w zw. z art. 647 k.c. w zw. z art. 118 in fine k.c., przez uznanie przez Sąd Okręgowy za bezskuteczną w stosunku do R. G. umowę sprzedaży nieruchomości oznaczonych w pkt I wyroku, zawartą w dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) a (...) - w celu ochrony wierzytelności służącej R. G. wobec (...), stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 lipca 2009 r. sygn. akt XVIII GUp 10/07 pomimo, iż wierzytelność ta jest przedawniona, zaś wierzytelnościom przedawnionym nie przysługuje ochrona pauliańska,

7) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 527 § 1 i 2 k.c., przez przyjęcie, iż umowa zawarta przez (...) z (...) w dniu 21 sierpnia 2006 r., na mocy której (...) kupił od (...) nieruchomości oznaczone w punkcie I wyroku, doprowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli w sytuacji gdy:

a) celem umowy sprzedaży była wyłącznie spłata wymagalnych długów (...),

b) (...) w zamian za swoje świadczenie uzyskała ekwiwalent, który posłużył jej w całości do zaspokojenia wierzycieli, w tym innych niż (...),

c) świadczenia stron umowy sprzedaży były ekwiwalentne,

d) brak jest w sprawie okoliczności wskazujących na arbitralny wybór przez (...) pozwanej jako wierzyciela podlegającego zaspokojeniu, tj. w sytuacji wystąpienia okoliczności, z uwagi na które umowa sprzedaży nieruchomości nie może być uznana za krzywdzącą wierzycieli i jest wyłączona spod zakresu skargi paulińskiej;

8) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 11 ust. 1 u.p.u.n., przez przyjęcie, że:

a) brak zapłaty przez (...) dwóch wierzytelności o nieznaczej wysokości w 2005 r. oraz

b) regulowanie przez (...) w 2005 r. swoich zobowiązań o nieustalonej wysokości średnio po 111 dniach stanowiło podstawę do ogłoszenia upadłości (...) już w 2005 r., podczas, gdy o niewypłacalności w rozumieniu powyższego przepisu można mówić dopiero wtedy, gdy dłużnik z braku środków przez dłuższy czas nie wykonuje przeważającej części swoich zobowiązań;

9) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 527 § 3 i 4 k.c., przez jego nieprawidłowe zastosowanie polegające na uznaniu za bezskuteczną w stosunku do R. G. umowę sprzedaży nieruchomości oznaczonych w pkt I wyroku, zawartą w dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) a (...) - w celu ochrony wierzytelności służącej R. G. wobec (...),

stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 lipca 2009 r. sygn. akt XVIII GUp 10/07, pomimo braku świadomości (...) działania (...) ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli wskutek tej czynności,

10) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 527 § 3 i 4 k.c., przez:

a) jego nieprawidłowe zastosowanie polegające na uznaniu za bezskuteczną w stosunku do R. G. umowę sprzedaży nieruchomości oznaczonych w pkt I wyroku, zawartą w dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) a (...) - w celu ochrony wiarygodności służącej R. G. wobec (...), stwierdzonej tytułem wykonawczym w postaci postanowienia Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 21 lipca 2009 r. sygn. akt XVIII GUp 10/07, pomimo braku udowodnienia świadomości (...) pokrzywdzenia wierzycieli wskutek tej czynności,

b) błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że świadomość pokrzywdzenia wierzycieli przez dłużnika zachodzi w sytuacji świadomości dłużnika swojej niewypłacalności, czemu Sąd Okręgowy dał wyraz stwierdzając, że (...) w momencie sprzedaży nieruchomości oznaczonych w pkt I wyroku działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, ponieważ musiała mieć świadomość swojej niewypłacalności, podczas gdy niewypłacalność nie jest przesłanką objętą normą wynikającą z art. 527 § 1 k.c.;

11) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 405 k.c., 409 k.c. w zw. z art. 527 § 1, 2 i 4 k.c., przez niewłaściwe zastosowanie polegające na:

a) zasądzeniu w punkcie II wyroku od pozwanej na rzecz powoda kwoty 130.000 zł tytułem roszczenia powoda mającego swe źródło w skardze pauliańskiej, zaś podstawę w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu pomimo, że w sprawie nie wystąpiły przesłanki actio pauliana oznaczone w art. 527 k.c.,

b) zasądzenie w punkcie II wyroku od pozwanej na rzecz powoda kwoty 130.000 zł tytułem roszczenia Powoda mającego swe źródło w skardze pauliańskiej, zaś podstawę w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu) pomimo braku prawomocnego wyroku, w którym umowa sprzedaży nieruchomości oznaczonych w punkcie I wyroku, zawarta w dniu 21 sierpnia 2006 r. pomiędzy (...) oraz (...) zostałyby uznana wobec R. G. za bezskuteczną, podczas, gdy warunkiem koniecznym poszukiwania przez wierzyciela ochrony przed niewypłacalnością dłużnika przez bezpośrednie żądanie zasądzenia od osoby trzeciej sumy, jaką by wierzyciel pozyskał w wyniku podziału funduszy masy upadłości, jest uprzednie uzyskanie przez wierzyciela prawomocnego wyroku, w którym czynność prawna osoby trzeciej z dłużnikiem zostanie uznana wobec niego za bezskuteczną. Wyrok taki ma charakter konstytutywny i nie może go zastąpić przesłankowe ustalenie bezskuteczności w procesie przeciwko osobie trzeciej o zapłatę, co przesłankowo ustalił Sąd Okręgowy w punkcie I zaskarżonego wyroku;

12) mającą istotny wpływ na wynik sprawy sprzeczność ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegająca na:

a) ustaleniu, że (...) była niewypłacalna w dacie sprzedaży nieruchomości oznaczonych w pkt I wyroku, tj. w dniu 21 sierpnia 2006r., podczas gdy:

- ustalenie takie nie znajduje uzasadnienia w materiale dowodowym sprawy,

- przedmiotowe ustalenie zostało poczynione z pominięciem zeznań świadka B. C., z których wynika, iż w dacie sprzedaży nieruchomości sytuacja finansowa (...) była dobra, (...) regularnie spłacała swoje zobowiązania i nie istniało zagrożenie, że majątek (...) nie wystarczy na zaspokojenie jej zobowiązań,

- przedmiotowe ustalenie zostało poczynione na podstawie sprawozdania finansowego (...) sporządzonego w dniu 28 lutego 2006 r. i wykazującego, że kapitał (fundusz) własny na dzień 30 listopada 2005 r. miał wartość ujemną, z bezzasadnym jednak pominięciem sprawozdania finansowego (...) sporządzonego w dniu 31 marca 2006 r. wskazującego, że kapitał (fundusz) własny na dzień 1 grudnia 2005 r. oraz 31 grudnia 2005 r. miał wartość dodatnią,

- przedmiotowe ustalenie zostało poczynione na podstawie sprawozdania finansowego (...) sporządzonego w dniu 28 lutego 2006 r. i wykazującego stan finansowy (...) na dzień 30 listopada 2005 r., dla oceny stanu majątkowego (...) na dzień 21 sierpnia 2006 r. natomiast bezprzedmiotowe są dane na dzień 30 listopada 2005 r.,

- prawidłowe ustalenie daty niewypłacalności (...) wymagało przeprowadzenia analizy w zakresie znacznie szerszym niż jedynie analiza sprawozdania finansowego z dnia 28 lutego 2006 r., wykazującego stan finansowy (...) na dzień 30 listopada 2005 r.,

- przedmiotowe ustalenie zostało poczynione na podstawie stwierdzenia braku zaspokojenia przez (...) wierzytelności objętych zgłoszeniem wierzytelności nr (...) oraz zgłoszeniem wierzytelności nr (...) w postępowaniu upadłościowym (...), pochodzących z maja i lipca 2005 r., podczas, gdy ocena taka bez przeprowadzenia postępowania dowodowego co do przyczyn braku płatności jest przedwczesna,

- przedmiotowe ustalenie zostało poczynione na podstawie stwierdzenia, że (...) regulowała swoje zobowiązania w 2005 r. średnio po 111 dniach, co wynika z raportu biegłych rewidentów sporządzonego na dzień 30 listopada 2005 r., podczas gdy:

- Sąd Okręgowy pominął, że w ww. raporcie wskazano również, iż stan taki wynikał ze specyfiki działalności budowlanej, gdzie zwykle terminy płatności są wielokrotnie dłuższe niż stosowane w innych dziedzinach działalności gospodarczej, a nadto należności (...) były regulowane średnio po 105 dniach,

- dla oceny stanu majątkowego (...) na dzień 21 sierpnia 2006 r. bezprzedmiotowe są dane na dzień 30 listopada 2005 r.,

- ustaleniu, że (...) dokonała wyboru pozwanej jako wierzyciela, którego wierzytelność w istotnej części została zaspokojona w konsekwencji zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 21 sierpnia 2006 r. w sposób arbitralny i prowadzący do uprzywilejowania kosztem pozostałych wierzycieli, które to ustalenie:

- nie znajduje uzasadnienia w materiale dowodowym sprawy,

- zostało poczynione z pominięciem zeznań świadka B. C., z których wynika, iż w dacie sprzedaży nieruchomości sytuacja finansowa (...) była dobra, (...) regularnie spłacała swoje zobowiązania i nie istniało zagrożenie, że majątek (...) nie wystarczy na zaspokojenie jej zobowiązań,

- zostało poczynione na podstawie błędnego ustalenia, że (...) w dacie sprzedaży nieruchomości była podmiotem niewypłacalnym,

- zostało poczynione z pominięciem istotnych okoliczności sprawy, w szczególności takich jak niesporny fakt, iż wierzytelność pozwanej stanowiła jedno z najstarszych zobowiązań (...), sprzedaż nieruchomości dokonywana była w ramach likwidacji (...), pomimo publicznego ogłoszenia o sprzedaży nie było innych zainteresowanych niż (...) kupnem nieruchomości za cenę odpowiadającą wycenie przyjętej w operacie szacunkowym, świadczenia stron umowy sprzedaży były ekwiwalentne, w dacie sprzedaży nieruchomości (...) regulowała na bieżąco swoje zobowiązania,

- ustaleniu, że (i) (...) miała świadomość pokrzywdzenia wierzycieli w dacie sprzedaży nieruchomości oznaczonych w pkt I wyroku, tj. w dniu 21 sierpnia 2006 r. (ii) (...) miał o powyższym wiedzę, podczas gdy:

- ustalenie takie nie znajduje uzasadnienia w materiale dowodowym sprawy, zostało poczynione z pominięciem zeznań świadka B. C., z których wynika, iż w dacie sprzedaży nieruchomości sytuacja finansowa (...) była dobra, (...) regularnie spłacała swoje zobowiązania i nie istniało zagrożenie, że majątek (...) nie wystarczy na zaspokojenie jej zobowiązań,

- ustalenie takie zostało poczynione na podstawie okoliczności:

- nieprzydatnych dla jego powzięcia, tj. (i) faktu przewagi zobowiązań (...) nad jej majątkiem na dzień 30 listopada 2005 r., (ii) faktu prowadzenia działalności w 2005 r. ze stratą, które to stwierdzenie nie mówi niczego o tym, czy i jak strata przekładała się możliwość spłaty zobowiązań (...),

- ocenionych w sposób dowolny, tj. na podstawie stwierdzenia, że (i) zobowiązania (...) na dzień 30 listopada 2005 r. przewyższały jej majątek przy pominięciu faktu, iż zobowiązania (...) na dzień 1 grudnia oraz 31 grudnia 2005 r. były niższe od jej majątku (ii) (...) nie wykonywała swoich wymagalnych zobowiązań, dokonanego bez uwzględnienia specyfiki branży budowlanej, w której działała,

- zostało poczynione z pominięciem istotnych okoliczności sprawy, w szczególności takich jak: bieżące regulowanie przez (...) przez cały okres likwidacji swoich zobowiązań, posiadanie wierzytelności przez (...) na łączną kwotę 3.087.392,89 zł, przewidywanie uzyskania dodatkowych dochodów po dacie sprzedaży nieruchomości, brak zapłaty przez (...) jedynie nielicznych zobowiązań spornych, których zakwestionowanie znajdowało uzasadnienie, braku wiedzy w dacie sprzedaży nieruchomości o określonych zobowiązaniach, które w późniejszym okresie przesądziły o niepowodzeniu likwidacji, świadomość (...) dysponowania majątkiem pozostałym po sprzedaży nieruchomości pozwalającym w pełni pokryć zobowiązania, o których (...) miała wiedzę, w tym sporne;

13) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy w postaci naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. polegające na:

a) błędnej ocenie mocy dowodowej:

- sprawozdania finansowego (...) sporządzonego w dniu 28 lutego 2006 r. i wykazującego, że na dzień 30 listopada 2005 r. zobowiązania (...) były wyższe od jej majątku przez uznanie, że na podstawie tego sprawozdania uzasadnione jest przyjęcie, iż (...) w dacie sprzedaży nieruchomości oznaczonych w punkcie I wyroku, tj. w dniu 21 sierpnia 2006 r. była niewypłacalna, miała świadomość pokrzywdzenia wierzycieli oraz arbitralnie zaspokoila pozwaną wskutek ww. umowy, podczas, gdy wskazane sprawozdanie było nieprzydatne dla ustalenia wypłacalności (...), stanu jej świadomości oraz arbitralności, gdyż punktem odniesienia dla tych okoliczności powinien być dzień 21 sierpnia 2006 r., a nie 30 listopada 2005 r., nadto ocena Sądu Okręgowego nie została poczyniona z rozważeniem całokształtu materiału dowodowego;

- raportu biegłych rewidentów sporządzonego w dniu 18 marca 2006 r., odnoszącego się do sytuacji (...) na dzień 30 listopada 2005 r. i stwierdzającego brak perspektywy polepszenia sytuacji finansowej (...), przez uznanie, że na podstawie tego raportu uzasadnione jest przyjęcie, iż (...) w dacie sprzedaży nieruchomości oznaczonych w punkcie I wyroku, tj. w dniu 21 sierpnia 2006 r. miała świadomość pokrzywdzenia wierzycieli oraz arbitralnie zaspokoila pozwaną, podczas, gdy wskazany raport był nieprzydatny dla ustalenia stanu jej świadomości oraz arbitralności, gdyż punktem odniesienia dla tych okoliczności powinien być dzień 21 sierpnia 2006 r., a nie 30 listopada 2005 r., nadto ocena Sądu Okręgowego nie została poczyniona z rozważeniem całokształtu materiału dowodowego;

b) wyciągnięciu nieprawidłowych wniosków z materiału dowodowego sprawy, nie opartych na wszechstronnym jego rozważeniu, co dotyczy:

- oceny, że (...) była podmiotem niewypłacalnym oraz posiadającym świadomość pokrzywdzenia wierzycieli w dacie sprzedaży nieruchomości, sformułowanej na podstawie braku zaspokojenia przez (...) wierzytelności objętych zgłoszeniem wierzytelności nr (...) oraz zgłoszeniem wierzytelności nr (...) w postępowaniu upadłościowym (...), podczas, gdy ocena taka bez przeprowadzenia postępowania dowodowego co do przyczyn braku płatności jest nieuprawniona,

- oceny, że (...) była podmiotem niewypłacalnym sformułowanej na podstawie stwierdzenia, że (...) regulowała swoje zobowiązania w 2005 r. średnio po 111 dniach, co wynika z raportu biegłych rewidentów sporządzonego na dzień 30 listopada 2005 r., podczas gdy w ww. raporcie wskazano również, iż stan taki wynika ze specyfiki działalności

budowlanej, gdzie zwykle terminy płatności są wielokrotnie dłuższe niż stosowane w innych dziedzinach działalności gospodarczej, a nadto należności (...) były regulowane średnio po 105 dniach,

- oceny, że (...) zaspokoila pozwaną wskutek sprzedaży nieruchomości w sposób arbitralny i krzywdzący innych wierzycieli, podczas, gdy rozważenie całokształtu materiału dowodowego nie uzasadnia takich wniosków,

- oceny, że (...) w granicach ewentualności powinna przewidywać możliwość przegrania procesu prowadzonego z poprzędnikiem powoda Ł. U., podczas, gdy dochodzona przez ww. wierzytelność jako przedawniona oraz nieistniejąca mogła być traktowana przez (...) jako niezasadne zobowiązanie naturalne;

14) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych z podstawę orzeczenia, polegający na błędnym przyjęciu, będącym wynikiem naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., że:

- w dacie sprzedaży nieruchomości oznaczonych w punkcie I wyroku, tj. w dniu 21 sierpnia 2006 r., nastąpiło pokrzywdzenie wierzycieli oraz (...) miała świadomość pokrzywdzenia wierzycieli, podczas, gdy umowa sprzedaży nieruchomości nie krzywdziła wierzycieli i w dacie jej zawierania nie istniała świadomość (...) ewentualnego pokrzywdzenia jej wierzycieli,

- w dacie sprzedaży nieruchomości oznaczonych w punkcie I wyroku, tj. w dniu 21 sierpnia 2006 r., (...) miał wiedzę o świadomości (...) pokrzywdzenia wierzycieli, podczas, gdy w ww. dacie (...) wskazanej wiedzy ni posiadał i posiadać nie mógł,

- (...) zaspokoila pozwaną wskutek sprzedaży nieruchomości w sposób arbitralny i krzywdzący innych wierzycieli, podczas gdy ustalenie takie jest nieuprawnione;

15) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy w postaci naruszenia art. 322 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. polegające na: przyjęciu przez Sąd Okręgowy przy wyliczeniu kwoty hipotetycznego bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej kosztem powoda, że:

- syndyk masy upadłości (...) uzyskałby ze sprzedaży nieruchomości oznaczonych w punkcie I wyroku, przy założeniu braku jej sprzedaży na rzecz pozwanej, kwotę 1.530.000 zł, tj. kwotę uzyskaną przez (...) z tytułu ceny sprzedaży nieruchomości w 2007 r., podczas, gdy w sprawie powinna zostać ustalona wartość rynkowa nieruchomości, co wymagało powołania opinii biegłego,

oraz przeoczeniu przez Sąd Okręgowy, że:

- pozwana posiadała wobec (...) wierzytelność w kwocie nie 1.000.000 zł, ale w kwocie 1.157.000 zł, nadto wierzytelność ta podlegałaby zgłoszeniu do masy upadłości w kwocie powiększonej o odsetki przynajmniej za okres roku przed dniem zgłoszenia upadłości, tj. przynajmniej w kwocie 1.290.943 zł,

- (...) w grudniu 2005 r. zapłaciła na rzecz Gminy L. zaległy podatek od nieruchomości w łącznej kwocie (tj. z odsetkami) 266.959 zł i wierzytelność w takiej kwocie zostałaby zgłoszona do masy upadłości,

- w listopadzie 2006 r. zapadł prawomocny wyrok zasadający od (...) na rzecz syndyka masy upadłości S. G. kwotę 256.824 zł i gdyby nieruchomość znalazła się w masie upadłości, syndyk zgłosiłby tą wierzytelność do masy upadłości w kwocie powiększonej o odsetki przynajmniej z okresu 12 miesięcy sprzed daty ogłoszenia upadłości, tj. w łącznej kwocie 286.555 zł, co doprowadziło Sąd Okręgowy do dowolnego ustalenia, iż powodowi przysługuje względem pozwanej roszczenie o zapłatę kwoty 130.000 zł, podczas, gdy rozważenie wskazanych okoliczności prowadzić może do wniosku, iż w przypadku uwzględnienia powództwa powinna to być kwota znacznie niższa;

16) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy w postaci naruszenia artykułu 217 § 1 i 2 w związku z artykułem 227 k.p.c., przez bezzasadne oddalenie wniosków dowodowych, tj.:

- dokumentów oznaczonych w odpowiedzi na pozew jako dowody nr 1-30, 32,34- 36, 38-40
- wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków oznaczonych w punkcie IV odpowiedzi na pozew
- wniosku o zwrócenie się do Prezydenta Miasta L. o dokumenty oraz informacje oznaczone w punkcie V odpowiedzi na pozew,

17) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy w postaci naruszenia artykułu 232 k.p.c. oraz naruszenie norm ustrojowych: art. 32 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, polegające na nieuprawnionym dopuszczeniu przez Sąd Okręgowy dowodów z urzędu pomimo braku ku temu wyjątkowych okoliczności, co doprowadziło w niniejszej sprawie do naruszenia prawa do bezstronnego sądu i odpowiadającego mu obowiązku zasady równego traktowania stron, wynikającego z powołanych przepisów Konstytucji RP,

18) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy w postaci naruszenia artykułu 479 (12) § 1 k.p.c., przez zasądzenie kwoty 130.000 zł w sytuacji, gdy powód w pozwie nie sformułował nawet twierdzeń pozwalających ocenić zasadność powództwa w zakresie wysokości dochodzonego roszczenia.

19) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy w postaci naruszenia artykułu 328 § 2 k.p.c. przez:

a) brak wskazania, na jakiej podstawie prawnej Sąd Okręgowy uznał, iż pozwanej a priori nie przysługuje możliwość wykazania, że powodowi nie przysługuje wierzytelność względem (...) oraz brak jakiegokolwiek ustosunkowania się do argumentacji przedstawionej przez pozwaną oraz Sąd Okręgowy w Lublinie w prawomocnym orzeczeniu z dnia 8 maja 2012 r., sygn. akt II Ca 767/11, z której wynikają przeciwne wnioski,

b) powołanie się przez Sąd Okręgowy na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2005 r., II CK 412/04, w którym wskazano oraz wbrew stanowisku przyjętemu w orzeczeniu poczynienie przez Sąd Okręgowy przesłankowego ustalenia w punkcie I zaskarżonego wyroku w postaci uznania bezskuteczności wobec R. G. umowy sprzedaży nieruchomości zawartej pomiędzy (...) oraz (...) w dniu 21 sierpnia 2006 r., bez wyjaśnienia przyczyn, z powodu których Sąd Okręgowy stwierdzając bezskuteczność czynności oraz zasądzając zapłatę w jednym procesie nie podzielił przywołanego stanowiska Sądu Najwyższego,

c) ocenie, że (...) była niewypłacalna już w 2005 r. i w 2005 r. powinno nastąpić zgłoszenie wniosku o jej upadłość, bez jakiegokolwiek odniesienia się do znajdującego się w aktach sprawy prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 8 maja 2012 r., sygn. akt II Ca 767/11 oraz materiałów z tego postępowania pomimo, że podstawowym przedmiotem ustaleń w postępowaniu zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Lublinie była data, w jakiej powinno nastąpić zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości (...), zaś Sąd Okręgowy w Lublinie stwierdził, że wniosek o zgłoszenie upadłości (...) złożony w kwietniu 2007 r. został zgłoszony we właściwym czasie,

d) brak ustosunkowania się do zeznań B. C. odnoszących się do kluczowych kwestii dla niniejszego postępowania.

Pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie orzeczenia w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Pozwana wniosła również o rozpoznanie przez Sąd Apelacyjny postanowienia Sądu Okręgowego z 25 września 2012 r. w zakresie, w jakim postanowieniem tym Sąd oddalił wnioski dowodowe zgłoszone przez pozwaną. Wniosła o zmianę postanowienia przez dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów, których dotyczą wnioski dowodowe pozwanej oddalone przez Sąd Okręgowy oraz o zasądzenie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie w zakresie, który skutkowało uchynieniem wyroku w zaskarżonej części i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Zasadnicze znaczenie dla oceny prawidłowości orzeczenia ma kwestia powagi rzeczy osądzonej wierzytelności ustalonej w postępowaniu upadłościowym objętej postanowieniem o zatwierdzeniu listy wierzytelności, a w konsekwencji możliwości ustalania w innym postępowaniu, że przedmiotowa wierzytelność objęta listą nie istnieje lub istnieje w mniejszym zakresie. Tę kwestię Sąd odwoławczy rozważył odmiennie niż Sąd Okręgowy, który uznał - „skoro (...) S.A. nie mogłaby w zaistniałych okolicznościach doprowadzić do wykazania, iż powodowi nie przysługuje względem niej wierzytelność, to tym bardziej nie może tego zrobić pozwana Spółka”.

Punktem wyjścia do rozważań w tym zakresie jest, że ani ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, ani też postanowienie o zatwierdzeniu listy wierzytelności nie korzystają z powagi rzeczy osądzonej. Ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym ma uproszczony charakter i już art. 264 pr.u.n. pozwala upadłemu na obronę przed ewentualną egzekucją wierzytelności, o ile nie uznał jej w postępowaniu upadłościowym (art. 243 ust. 1 i art. 245 ust. 3 pr.u.n.) oraz o ile nie została ona stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu. W realiach rozpoznawanej sprawy (...) S.A. w postępowaniu upadłościowym uznała zgłoszoną wierzytelność powoda, nie została natomiast przedmiotowa wierzytelność stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu. Postępowanie przed Sądem Okręgowym w Lublinie sprawie z powództwa Ł. U. przeciwko (...) S.A. w likwidacji w L. o zapłatę, postanowieniem z dnia 16 maja 2007 r. zostało umorzone (sygn. akt IX GC 55/06). Zatem z uwagi na treść art. 264 ust. 2 pr.u.n., po zakończeniu (lub umorzeniu) postępowania upadłościowego, (...) S.A. nie mogłaby żądać ustalenia, że wierzytelność powoda objęta listą wierzytelności nie istnieje albo istnieje w mniejszym zakresie, co podkreślił Sąd I instancji. Nie budzi jednak wątpliwości, że powołany przepis jest kierowany do upadłego i reguluje wyłącznie uprawnienia upadłego, tj. ich brak do podważenia istnienia wierzytelności objętej listą wierzytelności, która postanowieniem sędziego-komisarza została zatwierdzona, w sytuacji uznania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym. Należy także podkreślić, że postanowienie o zatwierdzeniu listy wierzytelności jest wydawane przez sędziego-komisarza (art. 260 ust. 2 pr.u.n.), jest to więc orzeczenie jednego z organów wykonujących czynności postępowania upadłościowego, nie jest zaś orzeczeniem sądu, które stosownie do art. 365 § 1 k.p.c. jest wiążące w innym postępowaniu sądowym (por. postanow. SN z dn. 8.12.2006 r., V CSK 322/06, Lex nr 259775). W ocenie Sądu Apelacyjnego orzeczenie to jest wyłącznie tzw. surogatem osądzenia sprawy, co wyłącza korzystanie z powagi rzeczy osądzonej i w ogólności skutków prawomocności materialnej (tj. konieczność uwzględnienia faktu istnienia konkretnego wyroku o określonej treści, z art. 365 § 1 k.p.c. wynika moc wiążąca wyroku w stosunku do sądu i stron, a do innych osób w wypadkach w ustawie przewidzianych). Ponadto istotne jest, że przy braku tożsamości przedmiotowej i podmiotowej, osoby, które nie były stronami i których nie obejmuje z mocy przepisu szczególnego rozszerzona prawomocność materialna wcześniejszego wyroku, nie są pozbawione możliwości realizowania swego prawa we własnej sprawie, także wtedy, gdy wiąże się to z kwestionowaniem oceny wyrażonej w innej sprawie. Autonomia sądu w każdej sprawie obejmuje bowiem czynienie ustaleń faktycznych na podstawie swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) oraz dokonywanie wykładni przepisów (z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z art. 386 § 6 i art. 398²⁰ zd. 1 k.p.c.). Należy także mieć na względzie prawa osób, które nie były stroną we wcześniejszym postępowaniu i nie mogły swoich racji bronić. Pozbawienie ich takiej możliwości we własnej sprawie nie da się pogodzić z zasadą rzetelnego procesu, w każdym razie, nie da się ono wyprowadzić z art. 365 § 1 k.p.c.

Tym samym rozstrzygnięcie, którego przedmiotem jest ustalenie (zatwierdzenie) listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym nie ma ani waloru rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), ani mocy wiążącej (art. 365 § 1 k.p.c.) i jako takie nie może stanowić podstawy oceny, że przesłanka istnienia wierzytelności powoda wobec upadłej Spółki ((...) S.A.) została wykazana. W konsekwencji, w ocenie Sądu odwoławczego, zarzuty skarżącej zmierzające do zakwestionowania stanowiska Sądu Okręgowego – „skoro (...) S.A. nie mogłaby w zaistniałych okolicznościach doprowadzić do wykazania, iż powodowi nie przysługuje względem niej wierzytelność, to tym bardziej nie może tego zrobić pozwana Spółka”, zostały skutecznie podniesione.

Kolejnym elementem istotnym dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy jest dopuszczalny zakres merytorycznych zarzutów podnoszonych przez stronę pozwaną zmierzających do wykazania nieistnienia wierzytelności powoda wobec (...) S.A. Pozwana Spółka w odpowiedzi na pozew podniosła (k. 591 i n.), że wierzytelność powoda nie istnieje bowiem: 1) jest przedawniona (wierzytelność chroniona skargą pauliańską musi być zaskarżalna), 2) (...) S.A. odstąpiła od umowy (umowa nr (...)) łączącej ją z powodem, 3) (...) S.A. dokonała potrącenia tej wierzytelności z wierzytelnością wynikającą z tytułu kar umownych, a ponadto - 4) powód nie wykonał umowy nr (...). Koniecznym jest więc poczynienie zasadniczego zastrzeżenia - zarzuty: 1, 2 i 3 w niniejszym postępowaniu mogą podlegać merytorycznym ocenom, o ile oświadczenia o charakterze: materialnoprawnym odstąpienia od umowy oraz potrącenia i procesowym przedawnienia zostały sformułowane przez (...) S.A. w likwidacji w L. wobec powoda (lub Ł. U. zarzuty 1 i 3, który przedmiotową wierzytelność nabył od R. G.) i następnie należy ocenić czy były one skuteczne w realiach wykreowanych stosunkiem obligacyjnym - umową nr (...). Zarzuty te przysługują bowiem wyłącznie (...) S.A. jako stronie stosunku obligacyjnego, który stanowił podstawę faktyczną i prawną do ich sformułowania. Natomiast zarzuty niewykonania, nienależytego wykonania umowy nr (...) nie są determinowane wcześniejszymi zachowaniami (...) S.A. i pozwana Spółka mogła je sformułować w niniejszym postępowaniu.

Zatem nie było trafną decyzją procesową oddalenie wniosków dowodowych (głównie z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy prowadzonej przed Sądem Okręgowym w Lublinie sygn. IX GC 55/06) zgłoszonych przez pozwaną, zmierzających do wykazania nieistnienia wierzytelności powoda wobec (...) S.A. Ponownie rozpoznając sprawę Sąd I instancji dopuści i przeprowadzi dowody zaoferowane przez strony postępowania, które prowadzą do ustalenia istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności (art. 227 k.c.), tj. istnienia chronionej skargą pauliańską wierzytelności.

Odmowa dokonywania ustaleń faktycznych i ocen prawnych prowadzących do ustalenia czy istnieje (i ewentualnie w jakim rozmiarze) wierzytelność chroniona niniejszą skargą pauliańską skutkowałą nierozpoznaniem istoty sprawy, czego konsekwencją jest uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji (art. 386 § 4 k.p.c.). Nie budzi żadnych wątpliwości, że przesłanką skargi pauliańskiej jest istnienie zaskarżalnej wierzytelności pieniężnej wobec osoby, która dokonała czynności prawnej objętej żądaniem ubezskutezczenia (por. wyrok SN z dn. 15.02.2007 r., sygn. II CSK 452/06; wyrok SN z dn. 4.10. 2007 r., V CSK 248/07). Należy również podkreślić - co w realiach sprawy ma istotne znaczenie - a co zostało przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 września 2013 r., sygn. III CZP 47/13 wyjaśnione, że wykreślenie z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego spółki akcyjnej będącej dłużnikiem nie wyłącza ochrony jej wierzycieli na podstawie art. 527 k.c. i n.

Kolejne zarzuty apelacji dotyczą prawidłowości wykładni i zastosowania w realiach sprawy art. 527 k.c. oraz dopuszczalności zasądzenia świadczenia, tj. art. 405 k.c. i n.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, przyjmując hipotetycznie istnienie chronionej niniejszą skargą pauliańską wierzytelności dla potrzeb rozważań dotyczących art. 527 k.c., Sąd I instancji trafnie ustalił, że stan faktyczny sprawy wypełnia przesłanki zastosowania powołanego przepisu, którymi są: 1) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli, 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, 3) wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią.

Trafny jest wywód Sądu Okręgowego, iż skutkiem dokonania przez dłużnika (tj. (...) S.A.) z osobą trzecią (tj. pozwana Spółka) czynności prawnej (tj. sprzedaż nieruchomości w L.), osoba trzecia (tj. pozwana) uzyskała korzyść majątkową (tj. nabyła nieruchomość i w konsekwencji zaspokoila swoją wierzytelność w kwocie 1.000.000 zł przez potrącenie z wierzytelnością (...) S.A. z tytułu zapłaty ceny sprzedaży nieruchomości), jest pokrzywdzenie wierzycieli. Sąd ten podkreślił odwołując się do orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2005 r. (sygn. II CK 225/05), iż jakkolwiek skarga z art. 527 § 1 k.c. nie może mieć zastosowania do czynności prawnej dłużnika polegającej na spełnieniu świadczenia wobec wierzyciela, nawet gdyby ta czynność prowadziła do pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli (dłużnik ma bowiem obowiązek spełnić świadczenie i nie można czynić mu zarzutu z wypełnienia

tego obowiązku), to jednakże dotyczy to tylko takiej spłaty długu, która ściśle odpowiada zobowiązaniu zarówno pod względem rodzaju świadczenia, jak i sposobu oraz terminu spłaty. Jeżeli natomiast dłużnik na podstawie porozumienia z wierzycielem zaspokaja go w inny sposób, niż przewidywała to pierwotna umowa, nie ma przeszkód do objęcia takiej czynności skargą z art. 527 § 1 k.c., jeżeli doprowadziła ona do pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli. Właśnie tego rodzaju ocenę prawną generuje stan faktyczny rozpoznawanej sprawy. Powoływanie się przez skarżącą na przysługującą jej wierzytelności w stosunku do (...) S.A., w kolejnym kontekście, również nie uzasadnia zarzutu naruszenia art. 527 k.c. W razie bowiem wielości wierzycieli dłużnik ma wprowadzić co do zasady prawo wyboru wierzyciela, którego chce zaspokoić, niemniej w niektórych sytuacjach zaspokojenie jednego lub niektórych spośród wierzycieli odpowiada przesłankom art. 527 k.c. Będzie tak między innymi wtedy, gdy dłużnik dokonał wyboru wierzyciela w sposób arbitralny, prowadzący do uprzywilejowania go kosztem pozostałych w okolicznościach, które wskazują na rychłą możliwość ogłoszenia upadłości dłużnika i wyprowadzenie z jego majątku istotnych składników, co może prowadzić do niemożności zaspokojenia wierzycieli z przyszłej masy upadłości (por. wyrok SN z dn. 8.08.2008 r., V CSK 79/08, Lex 602340). Zdaniem Sądu II instancji dokonanie przez (...) S.A. wyboru wierzyciela – pozwanej Spółki, której wierzytelność w istotnej części została zaspokojona, należy uznać jako arbitralne i prowadzące do uprzywilejowania pozwanej kosztem pozostałych wierzycieli.

W związku z powyższym istotne znaczenie ma prawidłowo ustalona i oceniona przez Sąd Okręgowy okoliczność niewypłacalności w rozumieniu art. 10 i art. 11 pr.u.n. (...) S.A. w czasie dokonania zaskarżonej czynności. Zgodnie z art. 11 ust. 1 pr.u.n. podmiot jest niewypłacalny, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, zaś ust. 2 stanowi, że dłużnika będącego osobą prawną uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje. Wbrew sformułowanym w tym zakresie zarzutom apelacji, Sąd I instancji przedstawił logicznie poprawną ocenę sytuacji ekonomicznej podmiotu (...) S.A.), która uzasadnia stanowisko, że uczynienie zadość ciążącym na (...) S.A. obowiązkom byłoby złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w wymaganym terminie (określonym w art. 21 ust. 1 pr.u.n.), tj. nie później niż w 2005 r. W konsekwencji nie nastąpiłaby sprzedaż przedmiotowej nieruchomości, która weszłaby w skład masy upadłości dłużnika i środki uzyskane z jej sprzedaży posłużyłyby do zaspokojenia wierzycieli, zgodnie z regułami wynikającym z przepisów prawa upadłościowego i naprawczego (art. 338, art. 342 i art. 344 pr.u.n.).

Określając termin wskazywany w art. 21 pr.u.n., słusznie Sąd ten odwołał się do zgłoszeń wierzytelności dokonanych przez wierzycieli w toczącym się od maja 2007 r. postępowaniu upadłościowym (...) S.A., tj. najstarsze wymagalne wierzytelności zgłoszone w tym postępowaniu pochodzą z dnia 4 lipca 2005 r. (ZW 10) oraz z dnia 9 maja 2005 r. (ZW 15). Ponadto z lipca 2005 r. pochodziło również najstarsze wymagalne zobowiązanie (...) S.A. wobec pozwanej (istniejące do dnia sprzedaży nieruchomości). Na niewypłacalność (...) S.A. już 2005 r. wskazują także główne tezy raportu biegłych rewidentów sporządzonego na dzień 30 listopada 2005 r., którzy oceniając sytuację Spółki podkreślili nie tylko czas regulowania zobowiązań (jak argumentuje skarżąca, który wynika ze specyfiki branży budowlanej), ale także, że zakończone w 2004 r. postępowanie układowe, które w znaczący sposób spowodowało oddłużenie Spółki ani też realizowana od tego czasu w istotnym zakresie sprzedaż majątku – nie były w stanie spowodować poprawy sytuacji finansowej podmiotu. Przede wszystkim jednak według stanu na dzień 30 listopada 2005 r. zobowiązania (...) S.A. były wyższe od jej majątku, co wynika ze sporządzonego przez samą (...) S.A. sprawozdania finansowego, które to sprawozdanie zostało sporządzone przy założeniu braku kontynuacji działalności gospodarczej przez Spółkę i z uwzględnieniem tej okoliczności nastąpiła wycena m.in. aktywów. Tym samym nie budzi rozsądnych wątpliwości, że (...) S.A. była niewypłacalna także w rozumieniu art. 11 ust. 2 pr.u.n. Zaistnienie okoliczności z art. 11 ust. 1 lub ust. 2 pr.u.n. obliguje zarząd spółki (a także poszczególnych jego członków) do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Przy czym, jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 czerwca 2011 r. (sygn. I CSK 574/10), badając, kiedy ziściły się przesłanki do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego, nie należy kierować się subiektywnym przekonaniem członków zarządu o spodziewanej, przyszłej sytuacji finansowej spółki, lecz kryteriami obiektywnymi dotyczącymi rzeczywistej sytuacji finansowej spółki. Jak wskazuje sekwencja zdarzeń i efekt końcowy działalności gospodarczej (...) S.A. obiektywne kryteria wskazywały, że prawidłowym działaniem organu Spółki byłoby złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości nie później niż na koniec 2005 r. Natomiast podnoszone przez skarżącą okoliczności: posiadania przez (...) S.A. w okresie likwidacji wierzytelności na łączną kwotę 3.087.392,89 zł,

przewidywanie uzyskania dodatkowych dochodów po dacie sprzedaży nieruchomości oraz odwołanie się do bilansu sporządzonego na dzień 1 grudnia 2005 r. i ujętej w nim wartości dodatniej kapitału własnego, nie zmieniają wyżej przedstawionej oceny. Przede wszystkim „zdolność” realnej zmiany sytuacji finansowej (...) S.A. przez posiadane wierzytelności oraz przewidywanie uzyskania dodatkowych dochodów po dacie sprzedaży nieruchomości należy kwalifikować wyłącznie jako subiektywne przekonanie organu sprawującego zarząd o spodziewanej, przyszłej lepszej sytuacji finansowej Spółki. Natomiast wartość dodatnia kapitału własnego (...) S.A. w bilansie sporządzonym na dzień 1 grudnia 2005 r., w kontekście wytoczonych przeciwko Spółce postępowań sądowych o zapłatę (m.in. z powództwa Ł. U. przeciwko (...) S.A. w likwidacji w L. o zapłatę, sygn. akt IX GC 55/06) i powinności utworzenia rezerw (które mają bezpośredni wpływ na wartość kapitału własnego), także nie prowadzi do odmiennego niż Sąd I instancji określenia terminu na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości.

Nie budzi również wątpliwości Sądu Apelacyjnego dokonana przez Sąd Okręgowy ocena świadomości dłużnika ((...) S.A.) pokrzywdzenia wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 1 k.c., dla przyjęcie której, jak słusznie uznał Sąd Okręgowy (przywołując ugruntowane poglądy judykatury), wystarczy by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. W zakresie tego elementu sprawy logiczną jest oceną Sądu oparta na następujących okolicznościach faktycznych: 1) w momencie otwarcia likwidacji (...) S.A. zobowiązania podmiotu były wyższe od majątku, o czym (...) S.A. wiedziała co najmniej od dnia 28 lutego 2006 r., tj. od dnia sporządzenia sprawozdania finansowego na dzień 30 listopada 2005 r., 2) na początku 2006 r. (...) S.A. dowiedziała się o skierowanym przeciwko Spółce przez Ł. U. pozwie o zapłatę należności, na której obecnie powód opiera legitymację czynną w rozpoznawanej sprawie i w granicach ewentualności Spółka powinna była przewidywać, iż jej zobowiązania mogą jeszcze wzrosnąć w stosunku do stanu zobowiązań jaki wynikał ze sporządzonego sprawozdania, 3) (...) S.A. powinna była również uświadamiać sobie, że jest niewypłacalna z tej przyczyny, iż nie wykonuje wymagalnych (sięgających 2005r.) zobowiązań, 4) ze sporządzonego przez (...) S.A. sprawozdania wynikało, że działalność gospodarcza prowadzona była ze znaczną stratą. Ponadto na złą sytuację finansową w Spółce zwracali uwagę biegli rewidenci w sporządzonym (w dniu 18.03.2006 r.), na zlecenie (...) S.A., raporcie. Uwzględniając powyższe okoliczności (w tym świadomość ciężących na Spółce, w dacie dokonywania zaskarżonej czynności, zobowiązań i ich wymagalności), uprawnionym jest wniosek, że (...) S.A. mogła przewidzieć, że sprzedaż nieruchomości dokonana w dniu 21 sierpnia 2006 r. doprowadzi do pokrzywdzenia wierzycieli. Dłużnik działa bowiem ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli ma rozeznanie co do tego (wystarczy przewidywanie w granicach ewentualności), że w następstwie dokonanej przezeń czynności ucierpi materialny interes wierzycieli, zazwyczaj przez wyzbycie się w całości lub w części majątku nadającego się do egzekucji (por. wyrok SN z dn. 29.05.2007 r., sygn. V CSK 77/07, LEX nr 611455).

Kolejną przesłanką skargi pauliańskiej jest, by osoba trzecia, która odniosła korzyść majątkową z dokonania zaskarżonej czynności prawnej, miała wiedzę, że dłużnik dokonał tej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli lub aby przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć. Wierzyciel w procesie, którego celem jest uzyskanie wyroku stwierdzającego stan jego pokrzywdzenia korzysta z ułatwień dowodowych w postaci domniemań prawnych. Zatem z art. 527 § 3 k.c. wynika, że jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ponadto zgodnie z § 4 art. 527 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Należy zgodzić się z oceną przywołanych przez Sąd I instancji okoliczności faktycznych (str. 14 uzasadnienia zaskarżonego wyroku), które pozwalają na ustalenie, że pozwana Spółka pozostawała z (...) S.A. w bliskim stosunku.

Skarżąca podnosiła, iż trudno jest zakładać, aby działający z należyłą starannością podmiot (pозwana) w sierpniu 2006 r. miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. W kontekście wyżej powołanych ustaleń, co do rodzaju i wielorakości powiązań pozwanej z (...) S.A. (wymienionych przez Sąd Okręgowy), uprawnionym jest wniosek, że pozwana wiedziała (a jeśli nie wiedziała, to bez przeszkód mogła się dowiedzieć) jaka jest sytuacja finansowa (...) S.A. w 2006 r. (tj. przed dniem sprzedaży nieruchomości).

Przechodząc do kolejnego elementu i nie przesądzając na tym etapie sprawy zasadności wysokości zasądzonego świadczenia w oparciu o reżim odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, w ocenie Sądu odwoławczego, Sąd I instancji nie naruszył art. 405 k.c., art. 409 k.c. w związku z art. 527 k.c. Sąd Apelacyjny podziela bowiem ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko, zgodnie z którym odpłatne zbycie przez osobę trzecią przedmiotów majątkowych objętych zaskarżoną na podstawie art. 527 § 1 k.c. czynnością prawną dłużnika, może uzasadniać roszczenie wierzyciela na podstawie art. 405 k.c. i n. o zwrot korzyści uzyskanych przez osobę trzecią w wyniku zbycia (por. wyrok SN z dn. 3.02.2005 r., sygn. II CK 412/04, Lex nr 359437; uchwała SN z dn. 24.02.2011 r., sygn. III CZP 132/10, Lex nr 707476). W uzasadnieniu wyroku z dnia 3 lutego 2005 r. (sygn. II CK 412/04) czytamy między innymi, że „Po zbyciu przedmiotu czynności prawnej z dłużnikiem osoba trzecia nie przestaje być współsprawcą szkody wierzyciela ani nie może się zasłaniać zarzutem, że nie jest już wzbogacona. Szkoda, która powstała m.in. w wyniku jej nagannego działania, nadal istnieje i nadal osoba trzecia znajduje się w sytuacji, o której mowa w art. 409 k.c. in fine. Sprawia to, że wierzyciel może poszukiwać ochrony przed niewypłacalnością dłużnika przez bezpośrednie żądanie zasądzenia od osoby trzeciej sumy, jaką by pozyskał w wyniku egzekucji prowadzonej z majątku dłużnika.” i dalej „Co do żądania zapłaty, to nie ma przeszkód, aby wierzyciel, obok zaskarżenia czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, wystąpił przeciwko osobie trzeciej także o zasądzenie na jego rzecz odpowiedniej kwoty.” Podobnie w motywach uchwały z dnia 24 lutego 2011 r. Sąd Najwyższy (sygn. III CZP 132/10) wskazał, że „Skład orzekający Sądu Najwyższego podziela stanowisko, że do stosunku między wierzycielem a osobą trzecią mają zastosowanie art. 405 i nast. k.c. Stanowisko to przesądza istnienie legitymacji biernej osoby trzeciej także po rozporządzeniu przez nią uzyskaną korzyścią na rzecz innej osoby. Odnosi się to również do sytuacji, w której wierzyciel - występując o uznanie za bezskuteczną krzywdzącą go czynności prawnej dłużnika - nie zgłosi równocześnie żądania zwrotu utraconej korzyści, ...”. W konsekwencji należy przyjąć dopuszczalność dochodzenia w jednym powództwie uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie art. 527 k.c. i n. oraz zapłaty na podstawie art. 405 k.c. i n. Oczywiście bowiem jest, że oddalenie powództwa w zakresie bezskuteczności względnej czynności prawnej dokonanej przez dłużnika będzie czyniło zbędnym badanie obowiązku osoby trzeciej wobec wierzyciela na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. I odwrotnie badanie obowiązku zwrotu korzyści uzyskanych przez osobę trzecią w wyniku zbycia jest wynikiem pozytywnych ustaleń co do zasadności skargi pauliańskiej.

Wyżej już Sąd Apelacyjny odwołując się do stanowiska Sądu Najwyższego zaznaczył, że wierzyciel może poszukiwać ochrony przed niewypłacalnością dłużnika przez żądanie zasądzenia od osoby trzeciej sumy, jaką by pozyskał w wyniku egzekucji prowadzonej z majątku dłużnika. Sąd Okręgowy słusznie wskazał, odwołując się do art. 322 k.p.c., że dokładne ustalenie wysokości kwoty jaką powód mógłby otrzymać w postępowaniu upadłościowym (...) S.A., w sytuacji, gdyby przedmiotowa nieruchomość nie została przez (...) S.A. sprzedana, jest niemożliwe i w oparciu o ustalone okoliczności oraz obowiązujące w postępowaniu upadłościowym zasady zaspokajania wierzytelności, Sąd ten przyjął, że jest wysoce prawdopodobne, iż zaspokojenie wierzytelności powoda mogłoby nastąpić w części i zasądził kwotę 130.000 zł. Słusznie, ustalając kwotę jaką powód mógłby otrzymać w postępowaniu upadłościowym (...) S.A., Sąd I instancji dokonał „symulacji” w oparciu o dwa podstawowe założenia, tj. (...) S.A. nie sprzedała pozwanej Spółce nieruchomości, lecz wcześniej (zgodnie z ciężącym na niej obowiązkiem - art. 21 pr.u.n.) zgłosiła wniosek o ogłoszenie upadłości. W apelacji skarżąca podniosła, że Sąd Okręgowy dokonując hipotetycznego wyliczenia bezpodstawnego wzbogacenia, którego przyjętych zasad wynikających z prawa upadłościowego i naprawczego pozwana nie zakwestionowała, pominął następujące okoliczności faktyczne: pozwana posiadała wobec (...) S.A. wierzytelność w kwocie nie 1.000.000 zł, lecz w kwocie 1.157.000 zł; (...) S.A. w grudniu 2005 r. zapłaciła na rzecz Gminy L. zaległy podatek od nieruchomości; w listopadzie 2006 r. zapadł prawomocny wyrok zasadzający od (...) S.A. na rzecz Syndyka masy upadłości S. G. kwotę 256.824 zł. Mając na uwadze podstawę uchylecia zaskarżonego orzeczenia, Sąd Apelacyjny nie będzie odnosił się do tych szczegółowych okoliczności, które co do zasady mają charakter faktów bezspornych (kwestią wymagającą wyjaśnienia jest zasadność doliczenia należności odsetkowej do należności głównych, których skarżąca nie uzasadniła). Sąd I instancji ponownie rozpoznając sprawę, po dokonaniu ustaleń w przedmiocie istnienia wierzytelności chronionej skargą pauliańską, stosując założenia przyjęte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, dokona oceny zasadności wymienionych wierzytelności (także co do

wysokości) w kontekście ich zgłoszenia do masy upadłości (...) S.A. i wpływu na wysokość sumy, jaką powód by pozyskał w wyniku postępowania upadłościowego dłużnika.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania odwoławczego postanowiono stosownie do treści art. 108 § 2 k.p.c.